Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Совет орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 291 (13780) | 1974 оной декабриин 13, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ, СССР-эй ЛЁТЧИК-КОСМОНАВТ НҮХЭР А. В. ФИЛИПЧЕНКЫЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР, ХОЕРДОХИ «АЛТАН ОДОН» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

«Союз-16» гэжэ замбуулинай онгосоор замбуулин соо гуур амжалтатай ниидэһэнэйнь, тиихэдээ эрэлхэг зориг ба баатаршалга гаргаһанайнь түлөө Советскэ Союзай Герой, СССР-эй лётчик-космонавт нүхэр Анатолий Васильевич **Филипченкые Ленинэй** орденоор, хоёрдохи **«Алтан одон»** медаляар шагнаха.

Советскэ Союзай Герой нүхэр А. В. Филипченкын баатаршалгын хүндэлэлдэ Геройн түрэһэн нютагтань бронзо бюст табиха.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной декабриин 11.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ, СССР-эй ЛЁТЧИК-КОСМОНАВТ НҮХЭР Н. Н. РУКАВИШНИКОВЫЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР, ХОЕРДОХИ «АЛТАН ОДОН» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

«Союз-16» гэжэ замбуулинай онгосоор замбуулин соогуур амжалтатай ниидэһэнэйнь, тиихэдээ эрэлхэг зориг ба баатаршалга гаргаһанайнь түлөө Советскэ Союзай Герой СССР-эй лётчик-космонавт нүхэр Николай Николаевич **Рукавишниковые Ленинэй** орденоор, хоёрдохи, **«Алтан одон»** медаляар шагнаха.

Советскэ Союзай Герой нүхэр Н. Н. Рукавишниковэй баатаршалгын хүндэлэлдэ Геройн түрэһэн нютагтань бронзо бюст табиха.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной декабриин 11.

ТОДОРХОЙЛХЫ ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР 18 үдэр үлэбэ

...РОЛДОХО, БЭДЭРХЭ, ҺАЙЖАРУУЛХА

...э ябажа байгаа табан ...ые эрхимээр түгэсхэжэ. ...э арбадахи табан жэлдэ ...дбэриин бүхы һалбари...та үндэр бүтээсэ гүй..., ашаг үрэ ехэтэйгээр ху...э, абаһан продукциингаа ...арые эрид һайжаруулха ...дал манай хүдөө ажахы...эхэ хабаатай гээшэ гэжэ ...С-эй ЦК-гай Генеральна ...етарь Л. И. Брежнев ...иневто болоһон ойн бая... суглаан дээрэ үгэ хэлэ...э, һануулһан байна. ...лэдбэриие саашадань бү...ашаг үрэ ехэтэй болгохо ... партиингаа хараа шугамые халуунаар һайшаан дэмжэжэ, бүхы совет араднай, тэрэ тоодо хүдөөгэймнай ажалшад, малшад өөһэд өөһэдынгөө даалан ажалда шэнэ түрүү юумэ нэбтэрүүлхэ, ажалайнгаа эмхидхэл эрид һайжаруулха, энээнэй үндэһөөр продукци ехээр, гаргаша багатайгаар, эрхим шанартайгаар абаха гэжэ эрмэлзэнэ.

Тээсгэн малай үбэлжэлгын һая эхилээд байхада манай совхозой Узкий Луг гэжэ нютагай фермын һаалишад, малшад суглараад, өөрынгөө ажал хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдөө юм. Эндэ нэн түрүүн ажалайнгаа эмхидхэл һайжаруулха, фермэдээ, илангаяа малайнгаа байра соо, хүнүүдэй гэр байрада, хаа хаанагүй ариг сэбэрые нарийнаар сахиха, зоотехническэ һуралсал һайнаар эмхидхэхэ тухай хэлсэһэн байна. Илангаяа үнеэдэй харууһа, тэжээлые зүбөөр эмхидхэжэ, фермэдээ бии байһан оньһон техникэеэ һайнаар хүдэлгэхэ, тиигэжэ һү һааляа эрид дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго урдаа табяа һэн. Мүн һүнэй тоһолигые али болохоор дээшэлүүлхэ, гашуулигыень нэгэшье процентээр һаань доошолуулха гэжэ шиидээ.

Тиигэжэ мүнөө үбэлжэлгын долоо һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1200 килограммһаа бага бэшэ һү һааха зорилго урдаа табиба. Коммунист П. Т. Разницынай хүтэлбэрилдэг тус фермынхид һү һааха жэлэйнгээ түсэбые бүри ноябриин тэн багаар дүүргээ һэн. Эндэхид байгша ондо үнеэн бүриһөө 2245 килограмм һү һааха байһан аад, мүнөө 11 һара соо 2300 шахуу килограмм һү һаагаад байна.

Тэрэшэлэн Заганай адагай фермэ (даагшань И. А. Паньков) совхозойнгоо түрүү фермынхидые дэмжэжэ, мүн Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшадай жэшээгээр хүдэлхэ гэжэ шиидээ. Ажахынгаа һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ дурсагдагша фермын һаалишан Екатерина Панькова эрхимлэжэ ябана. Тэрэ жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 2450 килограмм һү һаагаад, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ. Бүхыдөө 600 центнер һү һаанхай.

Олонхи һаалишадайнгаа түсэб, уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнь ашаар совхоз бүхы дээрээ һү гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаба. Жэлэй үнгэрһэн 11 һара соо бүхыдөө 13,7 мянган центнер һү тушаажа, нёдондо жэлэйхиһээ 14,1 процентээр ехэ сагаан эдеэ Эхэ орондоо үгөөбди. Жэлэй эсэс болотор бэлэдхэлэй пунктда түсэбһөө гадуур 1500 үлүүтэй центнер һү тушааха байнабди.

Табан жэлэй һүүлшын жэлдэ туйлаһан үрэ дүнгөө улам арьбадхан, мал ажалай продуктнуудые үшөөл ехээр үйлэдбэрилхэ, абаһан эдеэ хоолойнгоо зүйлэй шанарые һайжаруулха тушаа хэхэ, шиидхэхэ юумэмнай нилээд ехэ.

Байгша ондо совхозой гахайшад муу бэшэ үрэ дүн туйлаа. Тусхайлбал, энэ жэлдэ хамта 6471 поршоонхо абтажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдээ гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо 1500 поршоонхо олоор абтаа. Поршоонхонуудай, мүн шахамал гахайнуудай шэгнүүр нэмээхэ даабари үлүүлэн дүүргэжэ, 4271 центнер мяхан үйлэдбэрилэгдөө. Энэнь урда жэлэйхиһээ баһал 800 центнерээр ехэ байна. Совхозой үнинэй гахайшан, коммунистка Клавдия Конечных, мүн тэрэнтэй сугтаа хүдэлдэг Ксения Гомзякова, Ольга Мильнер гэгшэд гурбуулаа 2350 поршоонхо абажа түлжүүлэнхэй.

Мүнөө ябажа байһан үбэлжэлгын үедэ тугал, хурьга, поршоонхо олоор абажа түлжүүлхэ, мяха, һү ехээр үйлэдбэрилхын тула һаалишад, малшад, гахайшадай дунда социалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байна.

Ф. ЕФИМОВ,
Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой директор.

...ГА ГАРГАШАТАЙГААР

Хэжэнгын совхозой директор М. Г. САНЖИМИТЫПОВЭЙ хөөрөөнһөө

...мар-үбэлэй сагта үхэр...ые нэгэ газарта, томод...һон фермэдэ суглуу... дулаан, һайн байрада ...ажа шахан таргалуул...алишье талаараа ашаг...эжэ хэндэшье мэдээжэ ...аа.

...үлэй хэдэн жэлэй түр... манай совхоз мяханда ...гдаха үхэрнүүдые тус... һайн байратай томод...һон гүүртэдэ шахадаг ...хой. Эндэ нэгэ доро ...-300 хүрэтэр үхэр ...агдажа шахагдадаг юм. ...малнай томо жэжэрээ ... ондоо бүлэг болгогдо...гагдадаг. Тиихэдээ нэ...һалга соо 70—80-һаа ...бэшэ үхэр байлгагдадаг ...Эдэнһээ олон байбал, ...эдээ түрисэлдэхэ. ... юумэндээ хүртэжэ ... байна бшуу. Түрүүн ...устаа 270—300 кило... шэгнүүртэй болоһон ...үүд шахалганда табиг...

...хамалнуудай эгээл то...дайнь тус тустаа 350 ... килограмм татадаг ...донь мяханай комби... ябуулаад, тэрэ сүлөөр...айра соонь үшөө 350 ...аммда хүрөөгүй үхэр...э оруулжа шаханабди. ...э мал шахалган кон...э аргаар эмхидхэгдэ...шэ. Энэ ямар удха...эдэ, шахагдажа бай...лэг үхэр бүхэндэ шэг...нь зэргээр таарамжа...цион табижа эдеэлүүл...айн болоно, малай ...рэ хэр нэмээжэ бай...ь элеэр харагдана, хэ... болоо һаань, рацио... нэмээхэ аргатай бай...

... тус гүүртын хажуу...э тарянай тоог. тэ...үйрүүлэн хэршэхэ цэх ...энэй ашаар шаха...дай тэжээл холоһоо ...гаргаша хэхэгүй амар ...шуу.

...бэрхэ малшан Вик...бдановай даадаг энэ ...да 200 үхэр шахан ...улагдажа байнхай. ...е дүршэлтэй малшад ...Жигмитов, Павел Ла..., Михаил Салисов гэгшэд оролдосотойгоор харууһалдаг. Шахамал үхэрнүүдтэ тус бүридэнь дунда зэргээр 7,5—8 тэжээлэй единицэ тухай хэмжээнэй тэжээл үгтэнэ. Тэрээн соонь үбһэн, хэршэгдэһэн һолоомо, 4 килограмм үйрүүлэгдэһэн хуурай талха тарян ородог юм. Малай харууһанайнь, тэжээлыень буйлуулха ехэнхи хүдэлмэринь оньһожоруулагдана.

Энэ жэлдэ манай ажахыда үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэһэн дээрэһээнь шахамалнуудта эдихэ юумыень энээнһээ ехээр үгэхэ аргагүй байнабди. Тиигэбэшье һаань, малшаднай үхэрнүүдээ һайса дулаалагдаһан, дороо хуурай дэбдихэртэй байрада байлгажа, эдеэлүүлхэ, уһалха үдэрэйнь тогтомол гуримые тон нарийнаар сахяад, үбһэ тэжээлэй грамм, килограмм бүхэниие зүбөөр, нэгэшье, үрилтэ хоролтогүйгөөр эдюулхые оролдоно.

Энээнэй ашаар лэ тиимэ ехэ тэжээл эдюулээгүйшье һаа, үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые яһала горитойгоор нэмээжэ шадана. Үнгэрэгшэ ноябрь һарада энэ гүүртынхид үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр 800—900 шахуу граммаар нэмээгээ һэн.

Эдэ шахамалнууд ерэхэ жэлэй январь һарын эхеэр, мяханай комбинадта тушаагдажа, нэгэдэхи кварталай түсэб болзорһоонь урид дүүргэгдэхэ байна. Үхэр малые зундаа зүбөөр бэлшээн таргалуулхаһаа гадна, мүн намар-үбэлэй үедэ тэдэниие шадамараар шахажа, совхоз гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ. Бүхыдөө 5.300 центнер мяха тушааха түсэбтэй аад, үнгэрһэн үе соо 5.445 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктдо оруулаабди. Иигэжэ үхэрнүүдые дулаан байрада байлгажа, үбһэ тэжээл зүбөөр эдюулээд шахаһанай ашаар гаргаша багатайгаар, ехэшье, хямдашье сэнтэй мяхан абтана ха юм.

Тарган мал—гүрэндөө

ШАХАМАЛНУУДАЙ БААЗАДА

Аймагай совхозууд зунай сагта малаа холын бэлшээридэ гаргажа, һайса таргалуулаад, намар, үбэлэй һарануудта тэдэнээ шахажа, гүрэндэ худалдадаг болоһоор үнихэнэй. Мал бэлшээхэ, бордохо хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан ажахынууд томо бэетэй, тарган мал тушаадаг. Михайловкын совхозой малшад гүрэндэ худалдагдаха үнхэрнүүдээ тугал байхаһаань хойшо илгажа, тусгаар гүртэнүүдые бүридхөөд, үбэлдөө нэгэ байрада байлгадаг болоһоор 6—7 жэл үнгэрбэ.

Мүнөө 700 шахуу үхэр совхозой түб һууринда дүтэхэнэ, Хотогор гэжэ газарта байрлаһа. Эдэ малай зарим хубинь ерэхэ жэлдэ гүрэндэ худалдагдаха юм. 1975 оной 1-дэхи кварталай түсэбөөр гүрэндэ худалдагдаха 105 гунан сарые Жунды Цыденович Ардаев. Нина Цыденова гэгшэд харууһална. Үнгэрһэн зун Жунды Цыденович Булагтай гэжэ холын бэлшээридэ 139 хашараг абажа гараһан байгаа. Анха түрүүн буруунуудые даажа абаад, мүнөө гунан сарнууд болоторынь харууһалхадаа тус бүхэнэйнь хэр зэргээр томо, тарган болоһые хаража, үбэлэй сагта илган эдеэлүүлхэ, ямарнуудтань булоу тэжээл үгэхэ тухайгаа лаблададаг байна. Үнгэрһэн зунай бэлшээриин үедэ сар бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ 1.053 граммаар нэмээһэн байха юм. Тэдэнэй 350 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэй 34 сар гүрэндэ худалдахадань бултадаа тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаа.

Үлөөшэ 105 үхэрөө октябриин 20-до шахалганда табихадань тус баридөө 249 килограмм татажа байһанаа, һара үнгэрхэдэ 273 килограммтай болоһон байба гэхэ гү, али сүүдхын 800 граммаар шэгнүүрэө нэмээгээ. Шахамалнуудта үдэрэй 4 килограмм таряа талхачай зүйл, хошоод килограмм зелёнко, һолоомо, 4 килограмм үбһэн, 15 килограмм силос үгтэжэ, бүлеэн уһа дуран соонь үдэрэй 2 удаа уулгана. Хүйтэрхэ үедэ нэжэд килограмм таряа талханай зүйл нэмэгдэхэ юм гэжэ колхозой ахамад зоотехник Н. М. Островский хэлэнэ.

Тэрэшэлэн Гомбожап, Долгор Банзаракцаевтанай бүлэ 130 эрэ хашарагуудые бордоно. Эдэ мал Ардаевтанайхиһаа шэгнүүрээр тээ багашаг юм. Бэлшээриһээ ерэхэдээ тус бүридөө дунда зэргээр 233 килограммтай байһан һаа, һарын үнгэрхэлөөр 249 килограммда хүрэһэн байба. Малай шэгнүүр дунда зэргээр сүүдхэдэ 500 граммһаа үлүүгээр нэмээ һэн. Теэд гаргашалһаң тэжээлынь адлирхуу байгаа.

Шахамалнуудһаа гадна жэжэхэн буруунууд эрэ эмээрээ, томо жэжээрээ илгагдажа, үшөө 4 гүүртэ эмхидхэгдэнхэй. Иигэжэ малые нэгэ газарта харууһалхада зохид, тэжээл буйлуулха, зөөхэдэ хүнгэн, уһалуури эмхидхэхэдэ һайн байна.

Түрүүшын гүүртэһээ томонуудыень шэлэн, гүрэндэ худалдахатай сасуу удаа удаадахи гүүртэнүүдһээ тэды малые «дээшэнь» дамжуулдаг гуримтай. Тиигэбэшье эндэ дутагдалнууд ушарна. Эндэхи малай байрань дулаалагдаагүй, зарим сонхонуудыень табяагүй, забһар задагайень бүглөөгүй байхань гайхалтай. Хорон һалхин «үүдээрнь ороод, үхэрыень дайраад, үрхөөрнь гарашана». Шахамалнууд, томо гээд хүйтэн байрада байлгахадань шэгнүүрээ биратай нэмээхэгүй, тэжээл үлүүсэ гаргашалагдаха болоно бшуу.

Хорёон гэжэ газарта байрладаг 138 бурууе үнинэй малшан Бадма Базарович Базаровтан харууһалдаг юм. Эндэхи эрэ буруунууд томо болгогдоод, түбэй байрада ерэхэ намар асарагдаха юм. Тэндэхи малай байра тад ондоо, хүсэд дулаалагданхай, дэбдихэр һайнтай юм. Үдэрэй игаабарида бэлшээридэ гаргагдаад, һүүлээрнь нэжэд килограмм таряа талха, мүн үбһэ, зелёнко үгтэнэ. Базаровтан мүнөөнһөө хүсөөр һулашагуудынь илган тэжээнэ, үбһэ, зелёнко нэмэжэ үгэнэ. Эндэхи малшад ерэхэ зун малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэ бүридөө 1.000 граммһаа доошо бэшээр нэмээхэ зорилготойгоо мэдүүлнэ. Иимэ социалис уялгашье абахаар бэеэ зэһэнги. Мүн холын малшадай эрилтэнүүдые хангаха асуудал һулаар шиидхэгдэдэг. Автолавка тон үсөөн ябадаг, ябахадаашье эд бараа, эдеэ хоолой зүйл хомортой ерэнэ. Моринной хазаар, эмээл малшадта асарнагүй. Хомуудай гүүгэ, шальяа, таха гэхэ мэтын, харахада жэжэ аад, малшадта тон ехэ хэрэгтэй зүйлнүүд олдоногүй. Хүршэ Зэдын аймагай магазинуудһаа эдэ мэтые асарнабди гэжэ малшад мэдүүлнэ. Мүн нютагай лекторнүүд, агитаторнууд үсөөн ябана гэжэ холын малшад гомдолтой.

Михайловкын совхоз энэ жэл гүрэндөө 3.100 центнер мяха тушаанхай. Энэнь нёдондонойхиһоо 244 центнерээр үлүү болоно. Жэлэй дүүрэтэр шахамалнуудһаа үшөө 100 гаран центнер худалдаха түсэбтэй.

Совхозой партком, профсоюзай, комсомолой комитедүүд малшадай хоорондо ерэхэ жэлдэ социалис мүрысөө эмхидхэхэ, дээшэлһэн социалис уялгануудые малшадай абаха, тэрэнээ бэелүүлхэ гуримуудые ойлгуулна.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

ҺАЙН ШАНАРТАЙ ПРОДУКЦИ ГАРГАНА

«Сельхозтехника» нэгэдэлэй Үдын отделениин коллектив уһа бүлэдэг насосуудта хэрэгтэй соргонуудые, уһа халааха котельнэнүүдэй түхеэрэлгэнүүдые, малай фермэ соохи агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг юм.

Электро-гагнууршан Александр Антонович Панов халаанайнгаа даабари 35—40 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Ямаршье ажал даажа абаа һаа, тэрэнээ саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар бүтээхые оролдодог. Александр Антонович Панов коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Иван Иванович Емельяновай хүтэлбэрилдэг бригадын хүдэлмэришэд малай байра соо агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ тодходог. Энэ ажалаа һайн шанартайгаар бүтээдэг байна.

Тус отделениин хүдэлмэришэд үхэр малаа, хони хурьгадаа тобир тарганаар адуулжа, гүрэндөө һү, тоһо, мяха, ноһо ехээр тушааха хэрэгтэнь хүдөөгэй ажалшадта туһална. Тарянай поли, сабшалан уһалха оньһон түхеэрэлгэнүүдые олоор бүтээн гаргана. Эдэнэр арбан нэгэ һарын даабариһаа гадуур хэдэн мянган сорго холбон гагнажа, республикынгаа колхоз, совхозуудта эльгээгээ. Энэ отделениин коллектив саашадаа бүри эршэтэйгээр хүдэлжэ, дүрбэдэхи тодорхойлхы жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхээр шиидэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: электрогагнууршан А. Панов.

П. КАЗАРИНОВ.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

А. Н. КОСЫГИН К. СОРСТОЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин СПДФ-гэй секретариин зэргэтэйгээр Финляндиин социал-демократическа партиин бүридэлдэ орожо СССР-тэ ерэһэн Финляндиин Премьер-Министр К. Сорстой декабриин 10-да Кремль соо уулзаа.

СССР Финлянди хоёрой хоорондын хани барисаата, хани холбоото харилсаанай хүгжэлтэдэ хабаатай асуудалнууд, тэрэшэлэн уласхоорондын асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Уласхоорондын шахардуу байдалай мүнөө һуларжа байһанда сэдьхэлээ хананги байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээд, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай, аюулгүй байдалай үндэһэ һуурииие саашадань бэхижүүлхэ шухала гэжэ тусхайлан тэмдэглээ.

Хөөрэлдөөн хани халуун оршон байдалда үнгэрбэ.

А. Н. КОСЫГИН СРР-эй ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТР Д. МАКОВЕСКУТАЙ УУЛЗАА

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин декабриин 10-да Кремль соо РКП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Румыниин Социалис Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Джордже Маковескутай уулзаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын хабаадалсаһан хөөрэлдөөнэй үедэ Советскэ Союзай ба Румыниин Социалис Республикын хоорондохи харилсаа холбооной, хани барисаае саашадань хүгжөөлгын асуудалнууд, тэрэшэлэн хоёр талые һонирхуулдаг уласхоорондын шухала асуудалнууд хаража үзэгдөө. Совет-румын холбоо барисаае социалис интернационализмын гол ёһонуудай үндэһөөр, бүхы талаарнь хүгжөөлгэ совет, румын арадуудай эшэ туһада, хоёр орон доторхи социалис ба коммунис байгуулалтын хэрэгтэ, бүхы социалис хани нэгэдэлэй аша туһада бүрин харюусаха гээд этигэжэ байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөндэ СССР-һээ СРР-тэ байдаг элшэн сайд В. И. Дрозденко, СРР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Г. Бадрус гэгшэд байлсаа.

Бүхэсоюзна научно-үйлэдбэриин конференци

РОСТОВ-на-ДОНУ. (ТАСС-ай корр.). Ажахынууд хоорондын, аграрно-промышленна предприятинууд ба нэгэдэлнүүдтэхи үйлэдбэриин экономическа ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ асуудалнуудаар зарлагдаһан Бүхэсоюзна научно-үйлэдбэриин хоёрдохи конференци декабриин 11-дэ Ростовско политическэ гэгээрэлэй байшан дотор нээгдээ.

Гурбан үдэрэй туршада үргэлжэлхэ энэ конференциин хүдэлмэридэ эрдэмтэд, СССР-эй Госпланай, министерствэнүүдэй албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай, совхозуудай, ажахынууд хоорондын ба аграрно-промышленна предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хабаадана.

ҺУРГУУЛИ БА АЖАЛ

Декабриин 11-дэ Москвада нээгдэһэн, СССР-эй Педагогикын эрдэмэй академиин хамтын суглаан у...жа ябаа залуу үетэниие ажалаар хүмүүжүүлгын тон шухала асуудалнуудта зорюулагдаа.

Элидхэл хэһэн академиин президент В. Н. Столетов иигэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ: һургуулиинхидай ажалые эмхидхэлгын шэнэ формонууд ехэ ашаг үрэтэй байба. Эдэмнай — һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд ба лесничествэнүүд, һургуулинуудай цехүүд ба заводууд, ажалай ба амаралтын лагерьнууд, һургуулинууд хоорондын һуралсалай-үйлэдбэриин центрнүүд болоно. Нииитын аша үрэтэй ажал эдиршүүлэй абари зангые болбосоруулна, тэдэниие зоримгойгоор хүмүүжүүлнэ, арад түмэнэй зохёон байгуулхы ажал дотор эзэлхэ һууриия тодорхойлхо ябадалдань туһална. Эхэ оромнай түсэбтэ табан жэлэй эгээн эдир габшагайшуулай хүбитые үндэрөөр сэгнэжэ, 200 гаран һургуулиинхидые орденууд, медальнуудаар шагнаһан байна.

СССР-эй АПН-эй вице-президет В. Г. Зубов «Политехническэ һуралсалай талаар эмхидхэгдэхэ хүдэлмэриин программа тухай» гэһэн элидхэл хээ.

Академиин хамтын суглаанда эрдэмтэд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин үүсхэлшэд, багшанар хабаадаба.

ЗАНШАЛТА ҺУРАЛСАЛАА ЭХИЛХЭНЬ

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада Сэлэнгын совхоздо бүгэдэниитын механизаторай һуралсал таһалгаряагүй эмхидхэгдэжэ, олохон хүбүүд, басагад трактор жолоодохо мэргэжэл шудалһан байна. Иимэ курса жэл бүри эмхидхэһэнэй ашаар мүнөө тус ажахы механизаторнуудаар дутаалдахаяа болинтоо.

...эрбээ бусад колхоз, совхозуудта бүгэдэниитын механизаторнуудай һуралсалда ... мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдэй һуралсадаг һаа, ... диилэнхидээ дунда һургуули гү, али 8 класс түгэсхэһэн, совхозой ажалда ... хүдэлмэрилжэ үрдеэ... залуушуул һуралсана. ...энэ эндэ мэргэжэлтэй ...һон хүбүүд, басагад ...торта хүдэлхэдөө түрэл совхоздоо үлэнэ. Энэ талаараа ехэл һайн ашаг үрэтэй байһанаа харуулаа бшуу.

Хараад үзэгты даа. 1972 ондо совхоздо эмхидхэгдэһэн бүгэдэниитын механизаторай һуралсалда 12 хүбүүд хабаадалсажа, хабартаа найман дань III классай тракторист-машинистын үнэмшэлгэ барюулагдаа бэлэй. Энээхэн жэшээ дээрэһээ абажа харахада, тус совхоздо оройдоол жэлэй туршада аяар найман механизатор нэмээ бшуу. Харин үнгэрһэн жэл эмхидхэгдэһэн курсые 20 хүн дүүргэжэ, булта тракторжолоодохо мэргэжэлтэй болоһон байна гэхэ гү, али тусхай үнэмшэлгэ абаһан юм. Иигээд ерэхэлээрээ хабарай тарилгын, намарай ургаса хуряалгын халуун хаһын үедэ механизаторнуудаар дуталдадаг бэрхэшээлынь усадхагдажа байна гээшэ.

Дурсагдагша һуралсалай программа даншье һаа ехэ бэшэ юм. Курсада һурагшад үбэлэй эхинһээ хабар, апрелиин 15 болотор 110—115 часай хэшээлдэ ябадаг байна. Тиимэһээ энэ курсада хабаадалсагшад хүдөөгэй техническэ тусхай мэргэжэлэй училищиин һурагшадһаа дутуугүй эрдэм, мэргэжэл шудална гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Хоёрдохёор, курсын хэшээлнүүдые совхозой бүхы үйлэдбэриие хүтэлбэрилжэ байдаг мэргэжэлтэд үнгэргэнэ. Тиихэдэ һуралсалай программа ажахын үйлэдбэритэй сэхэ холбоотойгоор зохёогдонхой. Жэшээлбэл, бүгэдэниитын механизаторай һуралсалда хабаадалсагшад гол түлэб совхоздоо хүдэлгэгдэдэг тракторнуудаа шудална гээшэ. Гурбадахяар, трактористын мэргэжэлэй эрдэм яагаад һайнаар шудалнаб гэхэдэ, курсын теоретическэ хэшээлнүүд, практикатай нягта холбоотой бшуу.

Һуралсалайнь класс сэхэ машина, тракторайнь мастерской соо түхеэрэгдэнхэй тула курс шагнагшадынь ном соо шудалһанаа һайса ойлгожо, бүхөөр хадуун абахын түлөө дуратай сагтаа тэрэ дороо заһабарилагдахаар задалагдаад байһан тракторай элдэб узел, агрегат, детальнуудые харадаг байна. Үгышье һаа, заримдаа үнинэй механизаторнуудтай хамта мастерскойдо оруулагдаһан трактор задалалсана. Һүүлээрнь һайса хаража, хадуун абахадаа бүхы задалагдаһан детальнуудаа суглуулдаг байна.

Бүгэдэниитын механизаторай энэ һуралсал дүүргэгшэд түрүүшынгээ жэлдэ трактористын туһалагшаар, удаань халаанай трактористаар ажаллана. Энээнэй һүүлээр хэһэн хүдэлмэриень шалгажа үзөөд, трактор даалгагдадаг заншалтай. Тиимэһээ энэ арга ажахыдамнай яһала һайн аша үрэ үгэнэ гэжэ совхозой ахамад инженер П. Н. Кочелев хэлээ һэн.

— Һуралсахаар шиидэһэн аад, һуралсалайнгаа программые шудалжа, хахадтань хүргөөд орхихо хүнүүд бии байдаг. Зүгөөр ажахыдамнай эмхидхэгдэдэг энэ курсада һуралсагшадай заабол 80 процентнь дүүргэжэ гарана. Энэ хадаа ажахыһаамнай СПТУ-да эльгээгдээд һуража гарагшадһаа олон болоно, — гээд, тэрэ тэмдэглээ.

Мүнөө тус ажахыда дурсагдаша курс дүүргэһэнэй һүүлээр эрхимээр ажаллажа байһан трактористнууд яһала олон. Ахамад инженерэй хэлэһэнэй ёһоор механизаторнууд Цыпыл Данзанов, Валерий Чагдуров, тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир болоһон Ьатор Ьуянгуев гэгшэд совхозой түрүүшүүлэй зэргэдэ гаранхай.

Энэ жэлдэ Сэлэнгын совхоздо бүгэдэниитын механизаторай заншалта болоһон һуралсал баһал эмхидхэгдэжэ байнхай. Зүгөөр байгша ондо хэшээлнүүдынь урдынхиһаа хожомдожо эхилхэнь. Юуб гэхэдэ, намартаа Тохойн хүдөөгэй техническэ тусхай мэргэжэлэй училищи энэ совхоздо өөрынгөө филиал нээхээр шиидэһэн аад, эмхидхэлэй зарим, дутагдалһаа боложо зорилгоёо бэелүүлээгүй. Энэл ушарһаа тус ажахы Тохойн СПТУ-да найдажа байһаар оройтожо, механизаторай курса һаял эмхидхэбэ бшуу. Совхозой ахамад инженерэй мэдүүлһэнэй ёһоор, һуралсалайнь программа богони болзорто шудалагдахаар, неделидээ хоёр удаа — пятница, субботын үдэрнүүдтэ тус бүреэ 6 часай хэшээлнүүдээ үнгэргэгдэхөөр зохёогдонхой.

Юрэнхы дээрэнь абажа харахада, дурсагдагша совхоздо механизаторай курсада ябаашадта һаадгүйгөөр һуралсаха арга олгогдонхой. Жэшээлбэл, холын фермэ, отарануудһаа һурахаяа ерэгшэдэй байха 15 хүнэй багтаамжатай хамтын байра, столово нээгдэнхэй. Тус курса апрелиин 15 болотор үргэлжэлхэ, һүүлээрнь шалгалта эхилхэ хараатай. Энэ үеэр ажахыдань хабарай тарилга захалжа, һуралсалаа дүүргэжэ, үнэмшэлгээ абагшадынь эндэлээ сэхэ поли дээрэ ошожо, шудалһан мэргэжэлээрээ ажаллаха — һүүлшынгээ шалгалта гараха байна.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ, ЗОЛ ЖАРГАЛАЙ ТҮЛӨӨ

СОВЕТ ХҮНҮҮД, ДЭЛХЭЙН БҮХЫ ТҮРҮҮ ҮЗЭЛТЭН КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ США-гай ПРЕЗИДЕНТ Дж. ФОРДТОЙ, ФРАНЦИИН ПРЕЗИДЕНТ В. ЖИСКАР д'ЭСТЭНТЭЙ ХЭҺЭН ХЭЛСЭЭНҮҮДЫЕ ҮНЭН ЗҮРХЭНҺӨӨ ҺАЙШААН ДЭМЖЭНЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Владивосток шадар США-гай президент Дж. Фордтой, һүүлээрнь Франциин президент В. Жискар д'Эстэнтэй уулзалгыень, хэлсээнүүдэйнь дүнгые совет хүнүүд үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэ.

Энэ хадаа уласхоорондын байдалда онсо удха шанартай уулзалганууд болоһониинь арсашагүй. Партиин XXIV съездын баталан абаһан эб найрамдалай программые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө Коммунис партиин, Совет правительствын, Леонид Ильич Брежневэй өөрынь аша үрэ ехэтэй, эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгые тус хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд эли тодо гэршэлжэ үгэнэ.

ХАНИ НҮХЭСЭЛЭЙ АША ТУҺАДА

Хоорондоо эб эетэй, харилсаатай ажаһууха гэжэ хэлсээнүүдэй үедэ дахин батадхаһан ушарыень соёл культурын ажал ябуулагшад, бүхы совет хүнүүдтэл адли, халуунаар дэмжэнэ. Совет уран зохёолшодой, хүгжэмшэдэй, уран зураашадай, артистнарай хариин оронуудаар айлшалалга, мүн хилын саанахи соёл культурын ажал ябуулагшадай манай орондо ерэлгэ дээрэ хэлэгшын бодото жэшээ боложо үгэнэ бшуу. Манайда һаяхан үнгэрһэн француз хүгжэмэй фестиваль энэниие гэршэлнэ. Француз бэлигтэнэй концертнүүд, уулзалгануудынь заншалта нүхэсэлыемнай бүри батадхаһаниинь элитэ ааб даа.

Т. ХРЕННИКОВ,
СССР-эй композиторнуудай холбооной нэгэдэхи секретарь, Социалис Ажалай Герой.
(ТАСС).

СЭДЬХЭЛЭЭ ХАНАНАБДИ

Бүхы дэлхэйн ажалшан арадай аша туһын, бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхын тула манай Коммунис партиин, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедэй, нүхэр Л. И. Брежневэй хэмжээлэшэгүй ехэ оролдолго гаргажа байһан тухай радиогоор шагнаха, газетэнүүдтэ уншахадаа нам мэтэ юрын хүдөөгэй ажалша, малша хүнэй зүрхэ сэдьхэл омог баяраар дүүрэжэ, сээжэ дүүрэн амилагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй США-гай президент Дж. Фордтой Владивостогто уулзажа хөөрэлдэһэнэйнь удха шанар тон ехэ. Буу зэбсэг түргэнөөр түхеэрхэ, дайн сэрэгэй үүдхэгдэхэ аюулта гуламтануудые усадхаха, ядерна дай зайсуулха, стратегическэ зэбсэг хизаарлаха тушаа нилээд ашаг үрэ ехэтэй хэлсээн тэндэ баталагдаа.

Мүн нүхэр Брежневэй һаяшаг Францийн республикын президент В. Жискар д'Эстэнтэй уулзалгын үедэ баһал Европодо, дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал ба хани харилсаа хангаха, арадуудай хоорондо али болохо холбоо барисаа бэхижүүлхэ талаар баһал айхабтар ехэ алхам хэгдэбэ гээшэ.

Манай ороной эб найрамдалта политика бидэ хүдөөгэй ажалша хүн зондо бүрнөөрөө һайшаагдана, урмашуулнашье, амгалан ажалдаа амжалта туйлаха, табан жэлэйнгээ түсэб нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ хэрэгтэмнай бидэниие зоригжуулна.

Д. ДАДАНОВ,
Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой гахайн фермые даагша, коммунис ажалай ударник.

ҮНЭН ЗҮРХЭНҺӨӨ ҺАЙШААНАБ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын үдэрһөө, илалтын һайндэр болотор фронт дээрэ ябаа һэм. Тиимэһээ дайн байлдаанай, арад зондо ямар ехэ хохидол, зоболон, гашуудал асардагыень һайса мэдэдэгби.

Манай Коммунис партиин XXIV съезд эб найрамдал сахиха программа хараалан абаа һэн. Тэрэниинь хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев эсэшэ сусашагүйгөөр оролдожо байна.

Үнгэрөөшэ энээхэн хэды хоногой туршада ямар ехэ үйлэ хэрэгүүд болобо гээшэб. Партиимнай ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев США-гай Президент Дж. Фордтой Владивосток шадар уулзаһанай һүүлээр, Францийн Республикада ошожо, тэрэнэй Президент В. Жискар д'Эстэнтэй хэлсээнүүдые үнгэргэбэ. Дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ эдэнэй ямар ехэ удха шанартай байһые хүн бүхэн һайса мэдэжэ, ойлгожо байна. Тиимэһээ энэ хэлсээ, уулзалгануудые би үнэн зүрхэнһөө һайшаанаб.

Д. ОШОРОВ,
Ахын аймагай Соведэй депутат.

АВТОМОБИЛЬ БҮТЭЭГШЭДЭЙ БАЯСХАЛАН

Бидэ, Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ автомобиль бүтээдэг заводой хүдэлмэришэд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-гай президент Дж. Фордтой Владивосток шадар уулзалгыень, тэрэнэйнь дүнгүүдые ехэтэ һонирхон, бахархан хараабди, шагнаабди, уншаабди. Цех, участогуудтаа халаанай хоорондохи забһарлалгын үедэ энээн тухайл хөөрэлдэдэг, һанал бодолоо андалдадаг бэлэйбди.

Уласхоорондын байдалые һайжаруулгада, дэлхэйн эгээл томо хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаае али болохоор үргэдхэлгэдэ шухала удха шанартай СССР США хоёрой хүтэлбэрилэгшэдэй хэлсээнүүд хадаа бүхы дэлхэйн арад түмэнэй хүсэлэл эрмэлзэлдэ харюусана гэжэ бидэ гүнзэгыгөөр этигэнэбди.

Л. И. Брежневэй Франци ошоод ерэлгэ бидэниие, юрын хүдэлмэришэдые, мүн лэ баясуулба. Москвагай автомобиль бүтээгшэд ба Францийн автомобиль бүтээгшэд хоорондоо нягта холбоотой болонхой гэжэ онсолон хэлэхэ дуран хүрэнэ. Француз мэргэжэлтэдэй туһаламжаар манай заводто жэлдэ 200 мянган автомобиль гаргаха шадалтай хабсаралгын асари ехэ түхеэрэлгэ тодхогдонхой.

Манай заводой бүлэг нүхэд Парижай «Рено» заводой ажал хүдэлмэритэй танилсаад, һаяхан бусажа ерээ. «Рено» заводой мэргэжэлтэд манай заводто автомат аргаар конвейерые хангаха оньһон түхеэрэлгэ тодхолсохо болоо. Л. И. Брежневые француз хүдэлмэришэд хани халуунаар угтаа, амгалан байдал хамгаалха хэрэгэй түлөө эсэшэ сусашагүй оролдолгыень үнэн зүрхэнһөө тэдэ дэмжэнэ гэжэ Францһаа бусаһан нүхэднай мандаа дуулгаа. Бидэ, совет хүдэлмэришэд, Леонид Ильич Брежневэй ажал ябуулгаар баясанабди, омогорхонобди.

Н. ШЕСТАПАЛОВ,
Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ Москвагай автозаводой хүдэлмэришэн.
(ТАСС).

ЖЭЛЭЙМНАЙ ДҮН МУУ БАЙХАГҮЙ

1974 ониие манай колхоз яһала һайн үрэ дүнгүүдтэйгээр түгэсхэжэ байна. Энэ жэлдэ 7400 центнер һү гүрэндэ тушааха түсэбөө арба һарын турша соо 7725 центнертэ хүргөөбди. Жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө ехэ һү тушаахаар хараалагдана. Зүгөөр мяха тушааха түсэбөө үшөө дүүргээдүйбди. Мүнөө 2500 гаран центнер тушаагдаа. Гэбэшье, түсэбөө хүсэлдүүлхэ арга боломжо манда бии. 140 гаран үхэр шахан таргалуулжа байнабди. Гүрэндэ нооһо тушааха түсэб холо үлүүлэгдээ һэн.

Мүнөө манай малшад хонималаа гарзагүйгөөр тарган тобироор үбэлжүүлхэ зорилго урдаа табяад, оролдосотойгоор хүдэлжэ байна. Үбэлжэлгэ юрэнхы дээрээ эмхитэйгээр ябана. Саг болзор соогоо малай байранууд дулаалагдаа, шэглэгдээ һэн. Үбһэ хулһан, һолоомо болоод бусад тэжээл фермэ, отарануудай хорёо соо хубаарин ёһоор оруулагдаһан байха. Хубааряарнь гэжэ юундэ хэлэнэ бииб гэхэдэ, энэ жэл тэжээл тон бага бэлэдхээбди. Хэнэйшье мэдэһээр ган гасуур жэл болоо хамнай даа. Хэрбээ 1973 ондо тэжээлээр 45 процент хангагданхай һаа, мүнөө жэл ойродоол 34,9 процент болоо. Жэшээнь, нёдондо 2800 тонно силос дараһан һаа, энэ жэл 750 тонно дарагдаа. Үнеэдтэ силос эдюулэнгүйгөөр, һү ехээр һааханъ бэрхэтэй ха юм.

Малай һайнаар ондо оролго мүн зохид байраһаа ехэ дулдыдаха байна. Гэхэтэй хамта, манай колхозой малай олонхи байранууд хуушарһан, заһабарилгадашье орохо аргагүй болоһон гээшэ. Харин шэнэ байранууд тон ааляар баригдана. Оройдоол һүүлшын хоёр жэл соо малай байранууд яһала баригдажа эхилээ.

Эгэтын гүүртэ дээрэ 200 тугалай байха шэнэ байра баригдаа. Хажуудань 400 үхэрэй байрын шэнэ комплекс бүтээгдэжэ байна. Шэнэ жэлһээ ашаглалгада орохо. Энэ комплекс соохи ажал үргэлжэдөө оньһожоруулагданхай байха юм. 600 хониной багтаха шэнэ байра баригдаа. Хангир гэжэ газарта студентнэрэй хүсөөр тугалай хуушан байра һэльбэн заһабарилагдаа һэн. Энэ жэл түлгэнүүдэй 4, эхэ хонидой 2 шэнэ байра баригдаһан байна. Гэбэшье үшөөл олон отаранууд хуушан, хүйтэн байрануудта байһаар. Тиимэһээ саашадаа малаа һайнаар үбэлжүүлхын тула хуушан байрануудаа шэнээр һэльбэн бариха гээшэ манай гол зорилго гэжэ хэлэхэ байнаб.

А. СУЛЬТИМОВ,
«Победа» колхозой партбюрогой секретарь.
Яруунын аймаг.

АЙХАБТАР ЕХЭ УДХА ШАНАРТАЙ

КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна. Дэлхэй дээрэ амгалан байдалые сахин бэхижүүлхэ хэрэгтэ манай Коммунис парти хубитаяа айхабтар ехээр оруулна.

Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада уласхоорондын байдалда ехэхэн хубилалтанууд болоо. 1974 оной ноябрийн 23—24-дэ Владивостогой оршондо США-гай Президент Дж. Фордтой КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн уулзалгын дүнгүүд совет хүнүүдые, бүхы дэлхэйн ажалшадые баясуулна. Мүн һаяхан Леонид Ильич Брежневэй Франци ошожо, президент В. Жискар д'Эстэнтэй уулзажа, айхабтар ехэ удха шанартай хэлсээнүүдые хэжэ ерэбэ.

Манай партиин эб найрамдалай, амгалан байдалай программа бэелүүлэгдэжэ байна. Нигэжэ һанахада сэдьхэл зүрхэн баяр омогорхолой мэдэрэлээр халина. Дэлхэй дээрэ дайнай галые улаабхилуулхагүй гэжэ оролдодог, тэрэнэй түлөө үнэн сэхээр тэмсэдэг манай партиин энэ ажаябуулга хэтын хэтэдэ мартагдахагүй, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ алта, мүнгөөр бэшэгдэхэ.

Бидэнэр, совет хүнүүд амгалан байдалай аша туһада алдарта ажалаа зорюулнабди. Ядерна дай зайсуулха, стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлаха зарим хэмжээнүүдэй абтаха болоһондо бидэнэр баясанабди.

Бүмбэрсэг дэлхэйн бүтэдэ эзэдынь,
Буунуудаа уһа руу шэдэгты!

Ц. ЖИМБИЕВ,
уран зохёолшо.

ҮГЭЕЭ ОЙЛГОЛСОЛГО БА ХАНИ ХАРИЛСААН

Һанамжануудаа хэлсэхын тула КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Францийн Республикын Президент В. Жискар д'Эстэнэй хоорондохи хөөрэлдөөнүүд үнгэрһэн неделидэ уласхоорондын гол шухала үйлэ хэрэг болоһон байна. Эдэ хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые гүрэнэй ажал ябуулагшад анхаралтайгаар шэнжэлнэ; радио ба телевидениин шэнжэлэгшэд үргэнөөр тайлбарилан дамжуулна; эдээндэ зорюулагдаһан түрүү бэшэгүүдые, статьянуудые газетэнүүд толилно.

Энэнь байгша оной май һарада Францийн президентээр һунгагдаһанайнь һүүлээр В. Жискар д'Эстэнтэй Л. И. Брежневэй түрүүшын уулзалга болоно. Үшөө жараад онуудай тэнгһээ эхитэй хоёр ороной хоорондын үгэеэ ойлголсолгын ба хани харилсаанай политикын амжалтатайгаар үргэлжэлүүлэгдэжэ байһые энэ уулзалга элирхэйлэн гэршэлнэ.

Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга Советскэ Союзай ба Францийн хоорондохи хани барисаанай, харилсаа холбооной, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн байна. Хоёр ороной хоорондохи политическэ, экономическа, соёлой харилсаае саашадань үргэдхэн гүнзэгырүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдаа. Совет-француз хоёр шухала документ — 1971 ондо Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Францида ошоод байха үедэ гар табигдаһан СССР-эй, Францийн хоорондохи харилсаанай гол ёһонууд, 1970 ондо баталагдан абтаһан политическэ зүбшэлэлгэнүүд тухай протокол — энэ харилсаанай үндэһэ һуурида табигдана.

Уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар хоёр ороной хоорондохи хараа бодол дүтэрхы гү, али тудалдана гэжэ Л. И. Брежневэй В. Жискар д'Эстэнтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд элирхэйлэн харуулаа. Уласхоорондын шахардуу шанга байдал саашадань һуларуулха, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха тухай асуудалнуудта хөөрэлдөөнүүдэй үедэ гол анхарал хандуулагдаһан байна. Л. И. Брежнев Рамбуйедэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлбэ: «Манай бүхы дэлхэй дээрэ сэбэр һайхан, амгалан огторгойе мандуулжа байхаһаа ондоо бүри шухала, бүри һайн һайхан зорилго байхагүй. Энээнэй түлөө гаргаха ямаршье хүсэлэл оролдолгоёо, ямаршье ажал хүдэлмэреэ гамнахаар бэшэ». Европо түбидэхи оршон байдалые һайжаруулгада, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ-европын зүблөөнэй хүдэлмэридэ хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй онсо анхаралаа хандуулһаниинь дэмы бэшэ. «Зүблөөе богонихон болзор соо дүүргэжэ, тэрэнэй гурбадахи шатые үнгэргэхэ, дээдэ хэмжээндэ түгэсхэлэй документнүүдтэ гар табиха таарамжатай эрхэ нүхэсэл байгуулагдаа» гэжэ хоёр тала тэмдэглээ гээд совет-француз коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Дүтын Зүүн зүгэй орёо шухала асуудалнууд Рамбуйедэ болоһон уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Дэлхэйн энэ районодохи байдал үшөөл түгшүүрилтэ байһаар гэжэ хоёр тала тэмдэглэбэ. 1967 ондо эзэлһэн бүхы газар дээрэһээ Израилиин сэрэгүүдые гаргангүйгөөр, палестин арадай үндэһэ эрхэнүүдые хараада абангүйгөөр, энэ районой гүрэн бүхэнэй аюулгүй ба бүгэдэ ниитэзэр хүлеэн дэлэгдэһэн хилэ дотороо ажаһууха эрхыень мэдэрэнгүйгөөр, эндэхи оршон байдалые зүбөөр, амгалан ёһоор шиидхэхын аргагүй гэжэ СССР, Франци тоолодо. Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Кипрэтэхи асуудал, Индохитадгахи байдал, мүн зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха тухай асуудал хаража үзэгдэһэн.

Рамбуйедэ хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хоёр ороной хоорондохи экономическа харилсаае хүгжөөн гүнзэгырүүлхэ шухала алхам хэгдээ. 1975—1979 онуудай турша соо СССР-эй ба Францийн хоорондо экономическа харилсаа холбоо тогтоохо тухай хэлсээндэ Л. И. Брежнев, В. Жискар д'Эстэн гар табяа.

Саашадаа бэелүүлэгдэхэ экономическа харилсаанай эгээн шухала проектнүүдые мүнгөөр хангаха урьһаламжын хэлсээнүүд энээн соо табигдаһан байна.

Жэлдээ нэгэ миллион тонно глинозем ба хахад миллион тонно алюмини үйлэдбэрилхэ промышленна хүсэтэ бүлэг барилга СССР-тэ хэгдэхээр хараалагдана. Францийн «Пешине-Южин-Кульман» гэжэ химико-металлургическа нэгэдэл энээнэй проект бүтээлгэдэ хабаадаха байна. Дэлхэй дээрэхи эгээн ехэ гидроэлектростанци — Саяно-Шушенска ГЭС-эй баригдажа байһан районодо алюминиин завод бодхоогдохоор хараалагдана. Ушарынь юуб гэбэл, алюмини үйлэдбэрилгэдэ түйлэй ехэ электрын элшэ хүсэн гаргашалагдадаг юм. Энэ промышленна бүлэг барилгада хабаадалсаһанайнь түлөө бэлэн болгогдоһон продукци Францида эльгээгдэхэ байна. Мүн лэ иимэ үндэһэ һуури дээрэ хамтын бусад ехэ ехэ барилганууд бодхогдохо юм.

1975—1979 оонуудта Советскэ Союзай, Францийн хоорондохи худалдаа наймаанай хэмжээн хоёр дахин ургаха. 1980 онһоо эхилжэ жэлдээ 4 миллиард кубометр газ Францида эльгээхэ тухай хэлсээндэ гар табигдаһан байна. Бүхы капиталис оронуудта элшэ хүсэнэй дуталдажа байһан сагта энэ хэлсээн Францида шухала удха шанартай юм.

Газ болон бусад түүхэй эдүүдһээ гадна, машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые, приборнуудые Советскэ Союз Францида эльгээхэ. Жэшээнь, программна жолоодолготой совет токарна, фрезернэ станогууд, бүд нэхэдэг ба полиграфическа машинанууд Францийн заводуудта һайн талаяа харуулһан байна. Бульдозернуудые, экскаваторнуудые, автомашинануудые, тракторнуудые, сан түмэр Францийн дэлгүүр дээрэ гаргажа, худалдадаг байнабди.

Харин Франци промышленна элдэб түхеэрэлгэнүүдые, утаһа, бүд, хубсаһа хунар, гутал манай орондо худалдадаг юм. КамАЗ-да тодхогдон табигдаха түхеэрэлгэнүүдые ехээр эльгээхэ.

Экономическа асуудалнуудаар Рамбуйедэ гар табигдаһан хэлсээнүүд совет-француз экономическа харилсаанай түүхэдэ эгээн ехэ болоно.

Илангаяа мүнөө, капиталис оронуудай үйлэдбэриин хүшэр бэрхэтэй байдалда орожо, хүдэлмэригүйшүүлэй олошоржо, мүнгэнэй үнын унажа байхада, Советскэ Союзтай экономическа харилсаагаа үргэдхэхэ гэшэ манай орондо ашатай туһатай гээд Францийн хэблэл тэмдэглэнэ.

«Бидэ һайн һайхан хүсэл бодолтойгоор Францида ерээ һэмди. Тиин хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханан мордохомнай», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев совет, француз журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. «Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерэлгэ имагтал Советскэ Союзай, Францийн хоорондохи харилсаае бэхижүүлээ бэшэ. Харин манай хоёр ороной аша туһада, эб найрамдалай хэрэгэй аша туһада энэ харилсаае улам үргэн хэмжээндэ гаргаха байна гээд этигэн найданаб», — гэжэ Президент В. Жискар д'Эстэн журналистнуудта хэлэбэ.

Рамбуйедэ болоһон хөөрэлдөөнүүд амжалтатай байба гэжэ СССР-эй, Францийн хоорондохи харилсаанай хүгжэлгэдэ дураа гутадаг баруунай хархис хүсэнүүд мэдэрхэ баатай болоһон байха.

Л. И. Брежневэй Дж. Фордтой Владивосток шадар хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй һүүлхэнээр Рамбуйедэ уулзалга болоо. Энэ уулзалгын дүнгүүд уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ түйлай ехэ үүргэтэй. Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга, һанамжануудаа хэлсэхын тула Л. И. Брежневэй Францида ошожо, В. Жискар д'Эстэнтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдынь КПСС-эй XXIV съезд дээрэ һайшаагдан абтаһан эб найрамдалта программые бодото дээрэнь бэелүүлгын гол шухала шатанууд болоно.

Е. ЕГОРОВ.
(ТАСС).

ШЭНЭ ЦЕХ СОО СЭБЭРХЭН

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив республикымнай промышленностиин эгээл ехэ коллективүүдэй нэгэниинь мүн болоно. Жэлһээ жэлдэ заводой цехүүд үргэдхэгдэнэ, бүтээсэ ехэтэй оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоно. Булад хайлуулдаг цехүүд соо урдань мартен пеэшэнүүд хүдэлдэг һэн. Эдэниие мүнөө электропеэшэнүүд һэлгэнхэй. Булад хайлуулагшадай хүшэр хүндэ ажал гол түлэб оньһожоруулагдаа. Орёо нарин приборнууд пеэшэнэй ажалые хинан шалгажа байдаг. Мүнөө урданайхиһаа хоёр дахин ехэ булад хайлуулагдана. Продукциин шанарынь эрид дээшэлэнхэй.

Заводой талмай дээрэ үргэн ехэ сонхонуудтай байшан бодонхой. Энэмнай шэнээр баригдаһан механическа цехэй корпус мүн болоно. Барилгахабсаралгын 834-дэхи поездын коллектив тус цехэй барилгые һайн шанартайгаар барижа, ашаглалгада тушаагаа. Цех соо элдэб зүйлэй бүтээсэ ехэтэй токарна, фрезернэ станогууд тодхогдонхой. Булад хайлуулдаг цехтэ шудхагдаһан хэрэгсэлнүүд эндэ бэлэн болгогдоод, локомотив хабсаралгын, дизельнэ цехүүдтэ эльгээгдэнэ.

— Мүнөө цех соомнай зуугаад хүн хүдэлнэ. Шэнэ станогуудые ашаглажа эхилэнхэйбди. Ойрын үдэрнүүдтэ манай цехтэ 600-гаад хүн хүдэлдэг болохо, — гэжэ цехэй начальник Олег Андреевич Кучук мэдүүлнэ. Би Олег Андреевич Кучугые үнинэй мэдэхэб. Энэ хүн партийна ажалда олон жэл ябажа, нилээд дүршэлтэй болоһон хүтэлбэрилэгшэ юм. Тиимэһээ шэнэ коллектив эмхидхэжэ, түмэр замшадта шухала хэрэгтэй продукци бүтээн гаргалсахыень найдаба бшуу.

Заводой бэрхэ токарьнууд, фрезеровщигууд шэнэ цехтэ эльгээгдэнэ. Василий Григорьевич Чуриков заводой түрүүшын цехүүдые барилсаһан юм. Олон жэл токарёор хүдэлжэ, ехэ дүршэлтэй болоһон хүн. Тэрэ шэнэ цехэй коллективтэ ороһонһоо хойшо бүри эдэбхитэйгээр хүдэлнэ.

— Манай Эхэ оронойомнай заводуудта гайхамшаг оньһон түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг болонхой. Цех соомнай бүтээсэ ехэтэй станогууд тодхогдонхой. Ямархашье орёо детальнуудые ядалгүй бүтээнэбди, — гэжэ Василий Григорьевич хэлэжэ байгаа һэн. Тэрэ Эхэ оронойнгоо промышленностиин гайхамшаг түргэнөөр хүгжэжэ байхадань урмашана, омогорхоно. Паровозуудые, тепловозуудые, харин мүнөө электровозуудые заһабарилалсажа байна бшуу.

Алексей Цыремпилов залуу хүдэлмэришэн. Улаан-Үдын 2-дохи профессиональна-техническэ училищи дүүргэһэн. Токарь-карусельщигэй мэргэжэлтэй. Даажа абаһан ажалаа эрхим шанартайгаар бүтээжэ, нүхэдэйнгөө магтаалда хүртэнэ. Комсомолец Алексей Цыремпилов Зүүн-Сибириин технологическа институтда заочноор һурахаар бэлдэжэ байнхай.

Цехэй үргэн һаруул сонхонуудаар үдэрэй шаргал улаан наран элшэ туяагаа элбэгээр адхана. Хэдэн олон станогуудай нэгэ жэгдэхэн нэерээн, түмэрэй хаһхинаан ямар нэгэ ирагуу дуунай хүгжэм мэтээр зэдэлнэ. Шэб шэнэхэн шэрээр яларһан станогуудай дэргэдэ хүдэлмэришэд элдэб зүйлэй детальнуудые бүтээжэ байнад. Энэ цех соохи бүхы станогууд ногоон шэрээр шэрдэгдэнхэй. Тиимэһээл хабартаа сэсэглэн ногоорһон талын дундуур ябаһан шэнгеэр һанагдаха юм. Эндэ агаарынь сэбэр. Агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүд ехэл һайнаар хүдэлдэг юм байна. Сэбэрхэнээр хубсаһан хүдэлмэришэдэй шэнэ цех соо хүдэлжэ байхыень харахадаа, урмашан баясахаар. Цехэй коллектив 1975 ондо бүхы хүсэндөө орожо, ехэ продукци үгэдэг болохонь.

Шэнэ цех соо хүдэлмэришэдэй хоол бариха столово, газетэ, журнал уншаха, амарха улаан булан, бэеэ угааха душ бии. Шэнэ цехэй хүдэлмэришэдэй һайнаар хүдэлхэ бүхы арга боломжо эндэ бии.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ЛВРЗ-гэй шэнэ механическа цехэй корпус; залуу токарь А. Цыремпилов ажалдаа.

К. ЖАМЬЯНОВ.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭН

ХҮТЭЛБЭРИ ҺАЙЖАРНА

«СОЮЗ»—«АПОЛЛОН»: ЗАМБУУЛИНАЙ ЗАМ ДЭЭРЭ УУЛЗАТАРАА

Гэрэлтүүлэгдэмэл карта ...рэ шара-улаан үнгэтэй ...бан толбонууд яларба. ...юз-16» онгосын ниидэл... түгэсхэлэй шата харуу...даба. Энэмнай замбуули... дайдаар дэлхэйе 96-да... тойролгын, Газартаа бу...гын гол шатанууд гээшэ. ...лан жолоодолгын түбтэ ...р ёһололой байдал тогто..., абяа шэмээгүй болобо. ... минутануудта замбуули...р хэгдэһэн аяншалга дүү...бэ ха юм даа.

Николай Рукавишниковай ...тархань зэдэлнэ. Борт...женер хадаа тон зүб саг ...жэ үгэхыень гуйна. Га...та буухын урда тээ онго... кабина соохи параметр...дые мэдээсэнэ.

...үмбэрсэг дэлхэй дээгүүр ...дэжэ ябаһан онгосын за... харуулһан карта дээрэ ...лтэмэл ногоон толбо ...ерикэ түбиин урда захые ...дэлэн гараба. Онгосо ...арай һүүдэрһээ гаража, ...ран замбуулинай «гэрэй» ...юминаторнуудые (сонхо...дые) 96-дахяа ялалзуулан ...лтүүлбэ. Атлантика ба ...рика түби дээгүүр гара... энэ бусалгын зам дээрэ ...ө үсэгэлдэр эрдэм-шэн...элгын «Моржовец» гэжэ ...осоһоо гараһан байгаа ...өө тэрэнэй операторнууд ...арай замбуулинай онго... уулзалгада бэлдэжэ бай... тухай бүхы тоо, баримта...дые Москвада дамжуул... Энэ мүнөө сэдьхэл хүдэл... энэ репартажһаа абта...

һан нэгэ хэдэ мүрнүүдые дурдахамнай.

10 час 23 минута. Замбуулинайнь замһаа онгосые хадууруулжа, доошоо буулгалгын һөөлжүү замда тэрэниие жэгдэ зөөлэнөөр оруулха ёһотой тормозой двигателиин түхеэрэлгэ хүдэлгэгдэбэ.

10 час 35 минута. Онгосоһоо эльгээгдэдэг дохёонууд залан жолоодолгын түбтэ абтахаяа болибо. Тиимэшье байха ёһотой. Буужа ябаһан аппарат урид тодорхойлогдоһон сагтаа приборнуудай, мүн замбуулинай замай таһалгануудһаа һалгаагдаба ха юм.

10 час 40 минута. Онгосо агаарай бүри нягта хубинуудта оробо. Мүнөө космонавтнууд агаарай даралтын бүри ехэ боложо байһые мэдэнэ. Харин сонхонуудайнь саана дүлэн сорьёлхо юм. Энэ хадаа агаартай уулзахадаа онгосын хүбөөнь шатана бшуу.

Онгосо соо эрид шангаар дугтарха ушар үзэгдэнэ — түрүүшээр тормозой парашют һүүлээрнь мянган метр талмайтай пүмпэгэр оройтой гол парашют бууж ябаһан аппарадые болгоомжотойгоор абаад ябана.

Бууха газартань бага зэргэ хүйтэхэн, гэбэшье секундын 15 метр хүсэтэйгөөр һалхилна. Энэ угтамжада бүлэг самоледууд болон вертоледууд хабаадалсана. Тэдэнэй нэгэниинь мүнөө экипажтай хэлхеэ холбоо тогтообо.

— Алло, «Бураны», газар дээрэ 500 метр үндэртэ байнат, — гэжэ летчигүүд мэдээсэнэ.

— Һайнта даа, һайнта даа, газартай уулзахымнай урда тээхэнэ бидэнэй хэр дээрэ ябаһыемнай тодорхойлхоёо бү мартаарайт, — гэжэ онгосын командир гуйна. — Манай сонхонууд тортог боложо, эһэ тортогһоо бүри хаб хара болоо. Харин үндэрые хэмжэдэг түхеэрэлгэнүүд, танай мэдэһээр, досоонь ха юм, тиигээд үндэрые нэгэ бага гээгдэжэ харуулна, — гээд тэрэ тайлбарилна.

— Бэеэ барижа ябагты, нүхэдүүд, газарта хүрэхэтнай! — экипажтай вертолетчигуудай хөөрэлдэһэн һүүлшын үгэнүүд иимэ байгаа. Урид тодорхойлогдоһон тэрэл сагтаа онгосо саһаар хушагдаһан тэгшэ талмай дээрэ буугаа. Харин табахан минутын үнгэрөөд байхада замбуулинай экипажай гэшүүдые бэдэрэлгын бүлэгэй летчигүүд тэбэрин таалажа байгаа һэн.

«Хэһэн хүдэлмэриингнай, түлөө баяр хүргэнэбди, вахтынтнай түлөө баяр хүргэнэбди!» — гэһэн үгэнүүд залан жолоодолгын пультые бүлэг мэргэжэлтэдтэй холбодог, шангаар дуугардаг хэлхеэ холбооной селектороор дуулдана. Бууһанайнь һүүлээр лэ эдэ үгэнүүдээр эхилжэ, космонавтнуудые бэлдэдэг хүтэлбэрилэгшэ В. А. Шаталов журналистнуудтай хөөрэлдөө хээ. Айхабтар тодо һонорһоор хэгдэһэн хүдэлмэри, замбуулинай техникые эрхим һайнаар мэдэлгэ, даалгагдаһан программынгаа түлөө харюусалгатай байһанаа үндэрөөр мэдэрэлгэ замбуулинай зам дээрэ Анатолий Филипченкын, Николай Рукавишниковай зургаан үдэрэй турша соо хэһэн хүдэлмэриие тэрэ ингэжэ сэгнэнэ. Мүнөөдэр бидэ нигэжэ мэдүүлхэ али бүхы үндэһэ баримтатайбди: «Союз» — «Аполлон» гэжэ хамтын ниидэлгэ үнгэргэлгэдэ манай экипажууд бэлэн.

Ниидэлгын үрэ дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханангибди, замбуулинай зам дээрэ экипажай хэһэн хүдэлмэреэр баясанабди, — иимэ сигналтэнүүдые туршалгын энэ аяншалгада бэлдэһэн, тэрэниие залан хүтэлбэрилһэн бүхы хүнүүдһээ дуулаа һэмди.

— Залан жолоодолгын түбтэй Хьюстониие холбодог сэхэ хөөрэлдэлгын телефоноор «Союз» — «Аполлон» гэжэ проектын американ талын директор, доктор Гленн Ланни гэгшэтэй мэнэ һаяхан би хөөрэлдөөб, — гэжэ проектын совет талын директор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент К. Д. Бушуев хэлээ. — Газартаа бусажа ерэһэнтэйнь дашарамдуулан экипажые амаршалхыемнн гуйгаа, совет-американ ниидэлгын урда тээ энэ туршалгаяа толотомо һайнаар үнгэргэһэнэйнь түлөө тэдээндэ баяр баясхалан хүргөө. Мүнөөнэй туршалгын аяншалгын удха шанар тон ехэ, гээд эрдэмтэ хэлэнэ. — Замбуулинай зам дээрэ хэгдэһэн научна болон инженерно бүхы хүдэлмэринүүдые шэнжэлэн тайлбарилхын урда тээ иимэ юумэн эли тодо болоо: совет ба американ онгосонуудай ерээдүйдэ хэгдэхэ уулзалгын амжалтын түлөө харюусалгатай шэнэ системэнүүд ба узелнуудые бүхыдэнь замбуулинай бодото ниидэлгын үедэ шалгажа шадаһан байнабди.

— Звездный городогто хүбүүдтэеэ һаяар уулзахабди, — гэжэ ерээлүйн ниидэлгэдэ хабаадалсаха түрүүшын совет экипажай командир А. А. Леонов хэлэнэ. — Тэдэниие нэгэ үдэр соо амаруулхабди, тиигээд абаһаар лэ һуужа, энэ ниидэлгые шэнжэлэн тайлбарилхабди.

Ниидэхэ саг хүрэтэрнай оройдоол хахад жэл үлөө, — гэжэ тэрэ ажаглалта хэнэ. — «Союз-16» онгосын бортжурнал уласхоорондын шухала туршалгада һүүлшын бэлэдхэл хэхэдэмнай гар узүүрэй ном болохо гэжэ батаар этигэнэбди.

Мүнөөнэй туршалгын ниидэлгэ хадаа инженер-конструкторнуудташье ехэ юумэ үгөө. Тэдэнэй нэгэн В. С. Сыромятников, проектын совет-американ хүдэлмэриин бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ, ингэжэ мэдээсэнэ: «Союзай» ба «Аполлоной» холболдуулан залгаламжын узелнуудай ниидэлгын түхэл шэнжэнүүдые туршалга эдэ үдэрнүүдтэ Москвада амжалтатайгаар дүүрээ. Мүнөөнэй энэ ниидэлгэ хадаа замбуулинай зам дээрэ 1975 оной июль соо манай хамтаараа хэхэ хүдэлмэриин урда тээ совет инженернүүдэй үндэр харюусалгаяа мэдэржэ байһанайнь гэршэ мүн гэжэ манай американ нүхэд тоолоно гээд тэрэ хэлээ.

Энэ ниидэлгые хүтэлбэрилэгшэ, мүн «Союз» — «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосонуудые залан жолоодохо А. Е. Елисеев эгээл һүүлдэ нигэжэ хэлээ: космонавтнууд эгээл үндэр сэгнэлтэдэ хүрэмөөр ажаллаа. Инженерно-туршалгын ба научна туршалгануудай ехэ программатай хамта энэ ниидэлгын үедэ залан жолоодолгын бүхы түбэй хүдэлмэри туршан шалгагдаһан байха юм.

Москва шадархи залан жолоодолгын түбтэ 140 гаран часай турша соо носоһон гэрэлтүүлэгдэмэл табло дээрэхи мүрнүүд унтарба. Эдэ мүрнүүд һаяын сагта дахинаа гэрэлтүүлэгдэхэ юм. Таблогой зүүн хубида «Союз» гэһэн үгэнүүд, баруун хубидань — «Аполлон» гэһэн үгэнүүд яларан харагдахал. Замбуулинай зам дээрэ уулзатараа баяртай!

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
ТАСС-ай корр.

Ниидэлгые залан жолоододог түб.
Декабриин 8.

ЗВЕЗДНЫЙ ХОТО КОСМОНАВТНУУДЫЕ УГТАБА

...осква шадархи аэродром. ...монавтнууд эндэһээ зам...линай замда ниидэдэг. ...нэй замбуулин соогуур ...дэһэнэйнь һүүлээр эндэ ...даг заншалтай юм. Саһан ...эргэтэй хасууринуудай ...ондо һайндэрэй тугууд ...бан намилзана. Угтамжын ...саалда бэлдэһэн хүгжэм...эй инструментнүүдшье ...н гвоздикануудаар шэ...эргдэнхэй.

...екабриин 10. «Союз-16» онгосын экипажые угтахаяа сугларагшадай дунда космонавтнуудай түрэл саданууд, дүтын нүхэд, эрдэмтэд болон конструкторнууд. Космонавтнуудые бэлдэдэг түбэй хүтэлбэрилэгшэд, ракетэнүүд ба замбуулинай түхеэрэлгэнүүдые бүтээгшэд бии. Эндэ ерэһэн хүн бүхэн замбуулинай баатарнуудта баяр хүргэхэ үгэнүүдээ бэлдэнхэйшье һаа, Анатолий Филипченкын, Николай Рукавишниковай замбуулинһаа асарһан «ашаае» харахаяа ехээр хүлеэнэ хэбэртэй. «Союз» — «Аполлон» гэһэн программаар ниидэлгэдэ бэлдэжэ байгаа бусад гурбан экипажай гэшүүд мүн лэ һонирхоно.

Замбуулин соогуур дүүлиһэн энэ бүлэгэйхидэй дундаһаа аха захань болохо Алексей Леонов:

— Удангүй хүбүүдээ угтахамнай гээшэ, нэгэ-хоёр үдэр-амаруулаад, ниидэлгын үрэ дүнгүүдые дары шэнжэлжэ эхилхэбди, — гэжэ ханинартаа хэлэнэ.

Космонавтнуудай һууж ерэһэн агаарай томо онгосо бетон талмай дээрэ буугаад, баярай угтамжын болохо газар тээшэ шэглэн дабхиба. Анатолий Филипченко, Николай Рукавишников самолёдой гэшхүүрээр бууба. Звёздный хотын эгээн эдир гражданинууд эгээн түрүүлэн космонавтнуудта баглаа сэсэгүүдые барюулаа. Экипажай командир хүндэтэ программын дүүргэгдэһэн тухай элидхэнэ. Тэрэнэй удаа замбуулинай хоёр баатар хани нүхэдтэеэ тэбэрилдэн золгобо. Совет космонавтнуудые бэлдэдэг хүтэлбэрилэгшэ, авиациин генерал-майор В. А. Шаталов, «Союз» — «Аполлон» гэжэ проектын совет талын техническэ директор К. Д. Бушуев, конструкторнууд, ниидэлгэдэ бэлдэһэн мэргэжэлтэд космонавтнуудые амаршалаа.

Эндэхи заншалай ёһоор, Звёздный хотодохи угтамжын баярай ёһолол космонавтнуудта «ниидэлгын түлхюурнүүдые» барюулалгаар дүүрэбэ.

Мэргэжэлтэд энэл үдэртөө «Союз-16» онгосын экипажай тоосоое соносоо. Ниидэлгэдэнь эрхим гэһэн сэгнэлтэ үгтөө.

(ТАСС).

ТУСХАЙ ТАҺАЛГЫН ШУХАГ ЗҮЙЛНҮҮД

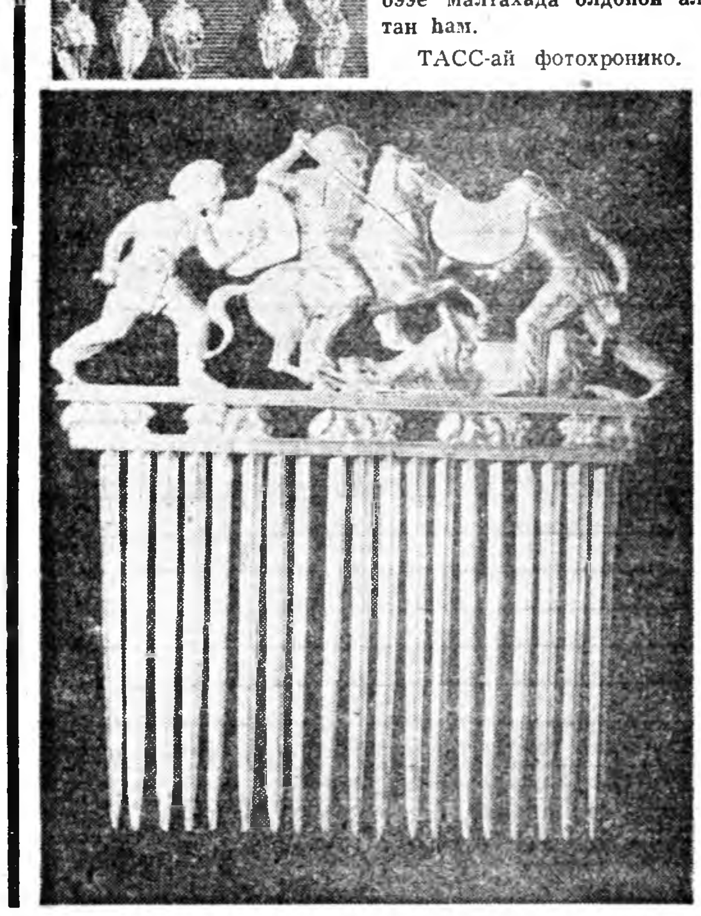
Гүрэнэй Эрмитажай тусхай таһалга соо эртэ урда сагай уран дархашуулай бүтээлнүүд хадаглаатай байдаг.

Тэрэнэй гол баялигынь гэхэдэ, хоёр-гурба мянган жэлэй са... тээ үнэтэ металлнуудаар бүтээгдэһэн зүйлнүүд болоно. Манай оронoй газар дээрэ археологуудай малталга хэхэдээ олоһон скифүүдэй, антична искусствын хоморой хушаг тэдэнэй тоодо ороно.

Тэдэнэй олонхинь — тон хоморой шухаг зүйлнүүд. Эртэ урда сагай уран дархашуулай үндэр мэргэжэлтэй байһаниие тэдэ ёһотоор гэршэлнэ. Энэ суглуулбариин ехэнхи хубинь һаяар далайн саагуур аяншалха юм. Эдэ гоё зүйлнүүд Американ Холбоото Штадуудта эльгээгдэхэнь.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Эрмитажай тусхай таһалгын хоморой шухаг зүйлнүүдэй стендын хажууда. 2. Боспорско хаан түрын Пантикапей гэжэ ниислэлһээ холо бэшэ оршодог Куль-Оба гэжэ гүбээдэ 1830 ондо олдоһон зүүдхэл. 3. Никополь (манай эрын урда тээхи IV зуунжэл) хото шадар Днепр мүрэнэй зүүн эрьедэ Солоха гэжэ гүбээе малтахада олдоһон алтан һам.

ТАСС-ай фотохронико.

Доржи ЭРДЫНЕЕВ

БУРУУ ЗҮРГӨӨР

РАССКАЗ

(Түгэсхэл. Эхиниинь ...бриин 11-нэй номерто).

...мшаа дуулаагүй мэтэ, ...дамни хүншье байна ... һанаһан хэбэргүй, ...а үргэлжэлүүлбэ. Тии...ь Должоной нюдэн мүн ...эдхэнөөр ялалзаба. Шэ...обхо татан, нэгэ хүйтэ...эр хүбүүе шэрбээд, зо...йгоор алхалан урдань ..., харгыень хаагаад, ...ыень хүүлэхээ болибо.

Шамһаа асууна бэшэ ... Юундэ харюусана...ш? — гэбэ тэрэ. — Би ...диршни ерээд байнаб ...да... Зорюута... Юундэ ...ораа, ажалаа хаяһыеш ...эеэ һананаб.

Тонил саашаа! — гэ...арюу Дамшаа табижар... — Шамайе тооногүйб! ...саган гайхабагүй. Хү...эй аманһаа ямар үгэнүү... мултархые тухайлһан ...ай.

Бригадир Должонтой ...лдэхэгүй һааш, би, ...а дуратай, үелдэг баса...и ерээд байнаб....

Бэшэш!». — гэжэ хү... тэрэнэй үгэнүүдые та...үрэбэ. — Минии үелдэг ...он ондоо хүн һэн. Тэрэ ...е баһаха, дарлаха һэш...й бэшэ һэн!

Яажа шамда дурлаа... — гэжэ басаган һанаа ...а — Голодоһо гарга... элирүүлһэндээ гү?

Тиимэ!.. Тэрэ альганай ... газарай муугаар ха...хада, энэ колхоз, энэ ...үгыршэхэ гэжэ һанаа ... Ши намда зангаа мэ... намайе динлэхэ, ми...ээдэ тээ тушаалтай, ... хүн байһанаа харуул...ш! Энээниеш би хү...гүйб... Тонил саашаа!.. ...е хүншье гэжэ һана... — гээд, Дамшаа эб... үргэлжэлүүлбэ. — ...урдаһаа сэхэ хараха ...й болгоһон аад, үшөө ...улайха нюургүй, хү...дуур эрьелдэжэ бай... Гансаарандам нялта... олоной дунда ба...бахаяа һанаа гүш?.. ...лһэн байхаб хари...

... бодолнууд тэрэнэй ...нинэй зангираад ябаа ...ангүй ехэ гал, түй...нгеэр тэндэнь бөөг... амар заяа үзүүлдэг... үнэн хэлэгдэн гэхэ...агүйхэнөөр дуулдаба. ...ниие басаган мэдэр...тай.

Барһахан.., — гэжэр... тэрэ. — Хүниешье, ...шье ойлгохо шадал...олоодүй... — Тиигээд ... уйтахан болгожо, ...е соо хараһан мэтээр ... байтараа. — Али ... аад, арад зоной. ...үрын удха шанартай ... хэрэгые хубиингаа ... һүүлдэ бододог аад. ... нигэжэ мэдүүлхэ...олдоно гүш?.. Ондоо ...й хүзүүн дээрэ амар...а дуратайшуул бии... ... нэгэн байбалтайш,

...ан Дамшаагай хүн... эгээл үбшэнтэй га...айраба. Тэрэ иимэл ...эхэгүй гэжэ муугаар ...аа нюугаа һэмнэй.

Бирагүй зан харуулһанаа үншэн хабһанайнгаа оёорто ойлгоо һэн. Энээниень Должоной элирүүлһэниинь, олондо мэдүүлһэниинь лэ гомдолтой байгаа. Бүглэрһэн дээрэнь нюдарха гэдэгтэл, мүнөө тэрэ сэхэ руунь хэлэжэ, галхаажа эхилбэ. «Иихэдээ яажа зоргоороо аашалжа байна гээшэб? Хүн дуратай нэгэеэ нигэжэ зобоодог юм гү?» — гэжэ Дамшаа бодоно.

— Ши мүнөө һаяхан тэрэ альганай шэнээн газарай муугаар хахалагдахада, энэ гүрэн үгыршэхэ бэшэ гэжэ хэлэбэ һэнши, — гээд Должон саашань хэлэбэ. — Хэрбээ тиимэ бэшэ һаань, би тэрэ газарые дахин хахалхагүй. зэмэтэ нюурыень элирүүлхэ гэжэ оролдохогүй һэм... Үгырхэ хадань лэ тиигээб. Ойлгоно гүш? Үгырхэ хадань!.. Гүрэнэйнгөө, арад зонойнгоо, нютагайхинайнгаа нэрэ түрэ гутааха байһандань хахалуулааб... Орхёо һаамни, ши олоной харгыһаа гаража, ондоо, аюултай, хосорол тээшэ абаашаха муу зүргэдэ гарахаа ябанаш... Энэшни худал харгы!.. Ойлгоно гүш, худал!.. Шамайе абарха, бэеэ олоходош туһалха гээ ха юмбиб!..

Басаган абяагүй боложо, энэ хэлээшэ үгэнүүдэйнгээ Дамшаада ямараар дуулдаһые ойлгохо һанаатай адаглаба.

Теэд тэрэнь хайша хэрэгээр, үшөө наада бариһан янзатайгаар:

— Һэ!.. — гээд, хамараа уршылгана: — Агитатор... Политзанятишан... Тэнэг... Иимэл үбэштэй, һайрхуу хадашни, ноёд шамайе бригадир болгожо, бүри хүхеэжэрхёо юумэлтэй, — гэбэ.

— Эхэнэр хүнэй үһэниинь уташье һаа, ухааниинь богони гэдэг үнэн лэ юм байна!.. Трактористнуудайнгаа нэгэнһээ түрэхэ болоод, үлгы һахидаг болоходоо, ажабайдал ондоохон гэжэ ойлгохол байхаш... Харин тэрэ бөлотор хүхижэ ябыш даа.

Одоол алан хэлэбэб, хорыень хүдэлгэбэ ёһотойб гэжэ Дамшаагай һанаһаниинь, Должон хубилбагүй.

— Шам шэнги буруу бодолтой хүнүүд энээнһээ ондоо юумэ хэлэхэгүй. Тиимэ хадань, би шинии үгэнүүдтэ гомдоногүйб, — гэбэ тэрэ.— Би шамда оло ерэхэб. Энэ хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлдэг байхабди... Мүнөө ажалыешни бү һаатуулһуу... Бухалаа таби!.. Тэнгэри бүрхэжэ байна, харана гүш?.. Хуряалгатнай ехэ янзатай, бороодо сохюулшахадаа болохо!.. — Һүүлээрнь сухалдаа тэһэ буун алдажа, хоёр хасараа улхайшоод, нюдэеэ бүлхылгэн, шүдэеэ зуушоод байһан Дамшаада: — Зүй, дахин уулзатараа баяртай, нүхэр!.. — гээд, гараа һарбайба.

Хүбүүн гарыень барибагүй. Тиихэдэнь ташаганаса энеэгээд:

— Хамаашьегүй даа. Хожом гар гараа барилсуужабди! — гээд, мотоциклдаа ошобо.

Дамшаа тэрэнэй хойноһоошье харабагүй. Тармуураа үрөөһэн гартаа баринхай зогсоһон зандаа. Энээхэн үедэ центр ошодог харгы тээһээ нариихан хонгёо хоолойгоор Должоной хангюурдахань дуулдаба. Ээеэ бэдэрһэн хүлэг тухай, инагаа хүлеэһэн басаган тухай тэрэнэй дуун холо хүрэтэр зэдэлнэ. Гашуудал, гуниг түрүүлһэн дуунайнь үгэнүүд Дамшаагай хоро бүри хүдэлгэжэ:

— Дахин ерэхэдэш, шамда ондоо дуу дуулуулхаб!.. — гэжэ занаба. — Ондоохон хилээмэ үнхидүүлхэ байхаб шамда... Байхадаарайлши!

— Үгы, нээрээ, өөрөө тэрээндэ дуратай, үгыгөөш мэдээ бэшэ аад, юун гэжэ минарлажа, дүлижэ байна гээшэбиб!.. Иимэ һэшхэлгүй басаган дурагүй аад, юрэл, саг үнгэргэхэ гэжэ мэхэлжэш ябахадаа болохо...—гэжэ тэрэ өөртөө дуугарна. — Үнэнш байг тэрэнь. Гамнахагүйб. Харин дуратай һаа, тэрьелшэхэдээ болохо гэжэ, дүмэхэ байгааб. Должон тиигэжэ һананагүй ха юм. Намда дуратай юм һаа, намайе дүмэхөө, дураа гутуужан гэжэ аргадахаа янаб?

Иигэжэ шиидээд, тэрэ Должониие галхааха арга һанажа эхилээ һэн. Мууһаа— муу, модонһоо — хөө гарадаг. Тэрээндэ адли, Дамшаа үсэд зангаа ханааха юумэтэй болобо. Теэд Должон удаан харагдабагүй. «Үдэр ерээ һаань, һүни болгоод, сүлөөтэйдөө уулзая, унташоо һаам, отогтом ороод һэрюулээрэй гэхэб» — гэжэ тэрэ шэбшэбэ.

Энэ бодолыень тааһан юм шэнги, Должон һүни ерэбэ. Үдэр аргань болоогүй һэн. Үбһашэдэй отогто дүтэлхэдөө, тэдэниие һэрюулхэгүй гэжэ, мотоциклаа холо орхибо. Тиигээд һэмээхэн Дамшаагай байдаг отогто оробо.

Эсэтэрээ ажаллаһан хүбүүд, басагадай хурхиралдахаһаа ондоо абяан дуулданагүй. Тэдэнэй дундуур ябаад, басаган Дамшаагай унтарида хүрэбэ.

Аалиханаар хүнжэлынь захаһаа татахадань, хүбүүн һэринэгүй. Ядахадаа хасарыень дүмүүхэнээр эльбээд абаба. Тиихэдэнь лэ, Дамшаа һэришэбэ янзатай. Ираглан, абяа гарахаар забдахадань, Должон амыень барижа, шэхэн дээрэнь тонгойгоод:

— Би ерээб. Газаа гарая, — гээд шэбэнэбэ. — Хүнүүдые бү һэрюул... Абяагүй...

Хаванхы соо тэдэ хоёрой нюдэд түр зуурахан уулзаба. Инаг дураар, халуун сэдьхэлээр, ехэ абьяас. хүсэл харуулһан, басаганай нюдэн ялалзажа байба. Дамшаа хүнжэлөө сэлеэд, хүдэр гарнуудаараа басаганай хоёр дала мүрһөө бариба. Духиин, бензинэй үнэрэй Должонһоо хангалтаашье һаань, тэрээхэн нэгэ тусгаар ондоохон, гансал Дамшаада өөртэнь танил амисхаал басаганһаа үзэгдэжэ, тэрэ энэрхэнээр, хабар Должоной дуратайгаа мэдүүлжэ байгшадань адляар тэбэрижэрхихэ дуранинь хүрэбэ. Агшан зуура бэеэ бариханьшье тэрэ Должоной юундэ ерэһэниинь Дамшаада һанагдажа: «А-һа-а, одоол мүнөө!..» — гэжэ шэбэнэһэн бэеэрээ, тэрэ:

— Хэмши?!. Хэн минии үбэртэ орохоо һанабаб?.. Нүхэд!.. Һэриит!.. Энэ юун эхэнэр гээшэб?!. — гэжэ һүүхиржэрхибэ.

Должоной гэдэргээ һуг харайн гараха гэхэдэ тэрэ табибагүй. Тиигээд һэриһэн үбһэшэдэй шиирэ зуража, дэн аһаажа эхилхэдэ, шаг шууя табин һүхирэлдэжэ, энеэлдэжэ захалхадань лэ, басаганай дала мүрнүүдһээ гараа сүлөөлбэ. Хүнүүдэй хүлнүүдтэ торожо, унажа ябаад, дэнгэй гэрэлдэ орохогүйе оролдон, Должон газаашаа даб гэбэ. Үүдэндэ ябахадань хэн бэ даа нэгэн:

— Нүхэд, энэмнай Должон лэ... Бригадир Должон... Яажа ябаһан .хүн гээшэб?.. Хүбүүдэй үбэртэ орохо гэжэ аяар Бугатаһаа ерээ гээшэ гү? — гэжэрхибэ.

Тиигээд лэ удаан хөөрэлдэхэ, хошон зугаадаа хабшуулан энеэлдэхэ юумэеэ олоһон залуушуул хашхаралдашаба.

— Ах. Дамшаа! — гэбэ нэгэн. — Үбэртөө оруулхаа яана гээшэбши?

— Юундэ табяа хүмши?

— Үгы, нүхэд, хайшаа боложо байһан саг гээшэб: басагад хүбүүдэй отогто ородог болобол!

— Должониие иимэ һэбхи басаган гэжэ һанаагүйлби!

— Дамшаа, һайхашаалгаһан байгаалши даа...

— Һи-һи-һи... Һа-һа-һа...

Хоёр шэхэеэ альгаараа бүглэн, газар доро орошохо аргагүйл хадаа Должон эдэ муухай үгэнүүдтэ үдэшүүлэн, отогһоо холодон гүйгөө һэн. Инаг дураяа буляалгаһан хүндөө нигэжэ баһуулһандаа гомдоһон сэдьхэлһээнь лэбшэһэн нулимса нюдэндэнь сугларба.

Залуушуулай энеэлдэхэ, хүхилдэхые шагнажа хэбтэһэн Дамшаа:

— Удаахан намайе маргахагүйш даа!.. Хэнтэй тэмсэһэнээ ойлгобо ёһотойш... Мүнөө дээрээ хороо абааб... Зоной урда нюураа улайхада, ямар бэ гэжэ мэдэхэ болохош. Иимэ байдалда хүниие оруулха дуратай хадаа тэрэнээ өөроошье үзэхэдэш янаб!.. Хубсаһыеш тайлуулжа, үбэртөө оруулһан хойноо нюсэгөөр үлдөөгүймни хүрөө гээшэ... Үглөодэртөө өөрынгөө бригада ошохом.., Тракторта ажаллахам... Тармуурай эшэдэ гараа холохом хүрөө! — гэжэ өөртөө шэбэнэбэ.

Тэрэ ингэжэ үсэд зандаа диилдэн нүхэдгүй болохо, гансаардаха, Должоной хэлэһээр, олоной харгыһаа гаража, буруу, худал зүргэдэ орохо тээшээ үшөө нэгэ алхам хээ бэлэй...

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Г. М. СЕРГЕЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, партийна органуудта, республикын физкультурно-спортивна эмхинүүдтэ олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ Георгий Михайлович **Сергеевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн К. ШОМОЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной декабриин 10.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР И. Ч. ЧЕРНАКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан прокуратурын органуудта, республикын дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ олон жэлэй туршада һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө Буряадай АССР-эй прокуратурын мүрдэлгын таһагай прокурор Исай Чернакович **Чернаковые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн К. ШОМОЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной декабриин 12.

Номой шэнжэлэл

„БЭЛЭГ“

1974 ондо Буряадай номой хэблэл Рабдан Цыбиковэй бэшэһэн хүүгэдэй рассказуудай суглуулбари «Бэлэг» гэжэ нэрэтэй ном болгон гаргаба. Тус ном соо арбан хоёр рассказ оронхой. Энэ номой рассказуud тухай һанамжануудаа удаа дараалан игэжэ хэлэмээр байна.

Эгээн түрүүшын рассказ «Бэлэг» гэжэ нэрэтэй. Булад хүбүүн эдэбхитэй пионер, майн 19-дэ, Пионернүүдэй һайндэртэ зорюулжа, В. И. Ленинэй дүрые хуша модондо һиилэжэ гаргаба. Тэрэнээ Пионернэрэйнгээ таһалгада бэлэг барина. Энэнь тон һайн һайхан эдэбхи үүсхэл гээшэ. Автор энэниие магтахал ёһоороо магтана. Зүгөөр гар урлалай кружогой, ажалай багшын хүтэлбэрилхы үүргэ харуулагдаагүй байһаниинь халагламаар. Тиигэбэшье энэ рассказ тэрээгээрээ маниие һонирхуулна бэшэ, харин үхибүүднай сүлөө сагаа яажа үрэжэл һайтайгаар үнгэргэхэб гэжэ авторай харуулһаниинь һайшаалтай. Манай һурагшад, пионернүүд шадаха зэргээрээ элдэб юумэ хэжэ, һургуулидаа бэлэглэдэг байг лэ, һургуулиингаа хамаг юумэндэ эзэн ёһоор хандадаг байхаар хүмүүжэг лэ. Булад шэнги иимэ хүбүүд ерээдүй сагай коммунизм байгуулагшадай эдэбхитэй гэшүүд болохол.

«Шуурган» гэжэ рассказ соо Зоригто гэжэ хүбүүн Хуһатын-Түхэреэн гэжэ талада хонидоо хаража ябаһаар, һалхи шуурганда орожо, нилээдгүй аюултай ушар байдалтай тохёолдоно. Хүбүүн ехэ һанаамгай, даруу, зоригтой байжа, тэрэ аюулһаа мултаржа. колхозойнгоо хонин һүрэгые абарна. Энэ рассказ үхибүүдэй уншахада, юугээрээ һонирхолтойб гэхэдэ, ямаршье хүдэлмэри хэхэдээ, хүн бүхэн баатаршалга гаргажа шадаха гэжэ ойлгуулна.

«Донгидой добуун» гэжэ рассказай эдир герой Донгид хүбүүнэй шажанда эсэргүү хараа бодолые, тэрэнэйнь бүрилдэлгэдэ һургуулиин ехэ үүргэтэй байһаниие зохёолшо үнэн зүбөөр харуулжа шадаһан байна. Мухар һүзэгтэнэй мүргэдэг, шүтэдэг «Буумал шулуун» тухай Донгид хүбүүн ехэтэ һонирхоод, географиингаа багшаһаа, геологуудһаа ехэ юумэ ойлгожо абана. Тэрэнь юрын лэ байсын орой. ондоо хада хабсагайнуудай шулуунһаа юугээрээшье илгаатай бэшэ, тэдэл бодосуудһаа бүрилдэһэн байгаа. Игэжэ Донгид хүбүүн материалис үзэл бодолтой болоно.

«Донгидой добуун» гэжэ рассказ үшөө юугээрээ һонирхолтойб гэхэдэ, мухар һүзэгтэ һогтоһон эсэгын юугээршье заһашагүй алдуу үнэншэмөөр харуулагдаһан байна. Иимэ мунхаг эхэ, эсэгэнэр манда огто үгы гэхын аргагүй байнабди. Зарим нэгэ һүзэгшэ эхэ эсэгэнэр, үбгэн аба, ажынэр өөһэдөө бурханда мүргөөд, һүзэглөөд ябаһаниинь багадаад, бишыхан үхибүүдээ, аша гушанараа дахуулдаг, бурханда мүргүүлхээ һэдэдэг.

Энэ талаар бодоходо, тус рассказ ганса үхибүүдтэшье бэшэ, мүн эхэ эсэгэнэртэшье туһатай болоно. Зарим нэгэ бүлэ соо үхибүүдээ сохихо ябадал ганса һүзэгэйшье асуудалаар үзэгдэдэг бэшэ, мүн ондоошье юумээр болохо: эхэ эсэгэнэрэй архидадаг заншал. элдэб янзын хэрэгтэ хэрэггүй найр нааданууд, эсэгын талаһаа гэр бүлэнэрөө тоохогүй, баһаха, доромжолхо ябадал ушардаг.

«Һайн хүн» гэжэ рассказ тухай. Үдэр хоногой ошохо бүри город хүдөө хоёрой холбоо барисаан нягта боложо байна. Амаралтынгаа үдэрнүүдтэ хүдөөгэй үхибүүд городто ерэжэ, ехэ ехэ юумэ хаража, ойлгожо ошонод. Зунайнгаа амаралтада городойшье зарим үхибүүд хүдөө гаража, үбһэндэ, куузикуда ябалсажа, махабадаа шанга, шандааһатай болгожо байдаг. Энэ ехэ хэрэгтэй, шухала юумые үшөөл һайжаруулхаар байна. Городой болон хүдөөгэй һургуулинууд бэе бэедээ бэшэг бэшэлсэжэ, харилсаа холбоо бии болгохоор. Мүнөө үедэ зарим лэ һургуулинууд лэ нигэжэ эхилээ.

Энэ талаар бодоходо, «Һайн хүн» гэжэ Р. Цыбиковэй рассказ олон юумэ һануулна. Уран һайханай нааданда хабаадалсаһан хүдөөгэй хоёр хүбүүдэй багшаһаа, сугтаа ябаһан үхибүүдһээ таһаршаһаниинь рассказ соо үнэншэхөөр бэшээр харуулагдаашье һаа, тэдэ хүбүүдэй город соогуур төөриһэниинь, тушаан боложо һайн айлда ороһониинь ехэл һонин.

Энэ мэтээр ном соо оруулагдаһан бүхы рассказуудые шэнжэлхэ болоо һаа, дан ехээр нобшорхо болонобди. «Таабай юундэ уйлааб?», «Һайрхуу Моро», «Жалсан» болон бусад рассказуудыень эдир уншагшад өөһэдөө уншана бэзэ.

Юрэнхы дээрээ Р. Цыбиковэй «Бэлэг» (энэнь авторай хоёрдохи ном гэжэ тэмдэглээ) ном яһала һонирхожо уншамаар байна. Тус ном имагтал үхибүүдтэ бэшэ, мүн түрэлхидтэ, багшанарташье туһатай байха. Зарим рассказуудыень найруулгада, диктант бэшэлгэдэ хэрэглэжэрхихээр гэжэ би буряад хэлэ, литература заадаг хүн хадаа тухайлаа һэм.

Д. ЛЫГДЕНОВ,
Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, хүдөө бэшэгшэ.

Газетэ ба уншагшад

ҺАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУДЫЕТНАЙ ХҮЛЕЭНЭБДИ

Уншагшадайнгаа һанамжа, дурадхал, зүбшэл мэдэжэ абахын, уншагшадтаяа нягта холбоо барисаатай байхын тула газетын редакцинууд тэдэнэртээ анкетээр хандадаг заншалтай.

Анкетын хэдэн мүр... Уншагшадай гараар, хүхэ, хара, улаан, ногоон бэхээр, карандашааршье бэшэгдэһэн үгэнүүд. «Тиимэ, иимэ», «Үгы», «Һонирхомоор», «Тиимэ һаа, һайн бэлэй» гэһэн харюунууд.

Хүндэтэ нүхэд! Ерэхэ жэлэй газетэ, журналнуудта захил манай республикын нютаг бүхэндэ түгэсэжэ байна. Газетэ захяадүй байһан хүнүүдэй яараха сагынь ерээ. Энээнтэй дашарамдуулан, манай «Буряад үнэн» газетын редакци ерэхэ жэлэйнгээ хүдэлмэриин түсэбэй гол асуудалнуудые хараалжа байна. Тиимэһээ олон мянган уншагшадайнгаа һанамжа, дурадхалнуудые мэдэжэ абаха хүсэлэнтэйбди.

Олон янзын анкетэнүүд. Олон янзын мэргэжэлтэй, наһатай, залуушье, бүри гүлмэр, эдиршье хүнүүд—эдэнэр бултадаа манай уншагшад. 1973 ондо манай дурадхаһан анкетэдэ нилээд олон уншагшад харюунуудаа эльгээгээ һэн. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай аймагай Аргатын дунда һургуулиин багша Василий Мункоевич Буянтуев һонирхолтой дурадхалнуудаа бидэндэ эльгээгээ бэлэй. Тиихэдэ Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоев ород ба буряад хэлэ һургуулида зааха тухай материалнуудые манай газетын хуудаһан дээрэ уншаха дуратай байһанаа мэдүүлээ һэн. Мүн Түнхэнэй аймагай багша Софья Доржиевна Сотникова һонирхолтой дурадхалнуудые оруулаа, зарим дутуу дундануудыемнай заажа үгөө.

Хүндэтэ уншагшад! Юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэл дүүрэхэ дүтэлжэ байна.

Гараха 1975 ондо манай хэхэ хүдэлмэриин түсэбтэ таанад, уншагшад, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые олоор оруулха байхат гэжэ найданабди. Танай дурадхал, һанамжанууд бидэндэ ехэ үнэтэй.

Мүнөө танай анхаралда хэдэн асуудал табинабди. Тэдэниие уншаад, асуудал бүхэндэ харюусахыетнай гуйнабди. Харюутай анкетээ конвертдэ хээд, редакцида эльгээгыт.

1. «Буряад үнэниие» хэзээнһээ уншанабта? Та өөрөө манай газетые захина гүт? 1975 ондо захил хээ гүт?

____

____

2. Байгша ондо «Буряад үнэндэ» толилогдоһон ямар материалнуудые илангаяа һонирхон уншалабта?

____

____

____

____

____

3. Ямар асуудалаар, ямар удхатай материалнуудые «Буряад үнэн» дээрэ уншаха хүсэлэнтэйбта?

____

____

____

____

____

4. Манай газетэ танда туһална гү (ямар асуудалнуудта харюунуудые олонобта, шэнэ, өөртөө туһатай юу абанат, газетэдэ толилогдоһон ямар материалнуудые ажал хүдэлмэридөө хэрэглэнэт)?

____

____

____

____

____

5. Газетэдэ гарадаг тусхай хуудаһанууд («Хонхо», «Толи», «Эрдэм бэлиг — эрхим баян», «Саянһаа Витим хүрэтэр», «Эрдэм, техникын эди шэди» гэхэ мэтэ), газетын шэмэглэл, фото-зурагууд тухай ямар һанамжа, дурадхалнуудтай байнат?

____

____

____

____

____

6. Өөһэдынгөө мэргэжэл, һуралсал, наһан тухай тобшохоноор бэшээрэйт. Фамили, адресаашье бэшэхэдэтнай болохо.

____

____

____

____

Харюунуудаа иимэ адресаар эльгээгты: **670 000, г. Улан-Удэ, ул Ленина, 35, редакция газеты «Буряад үнэн».**

____

____

____

____

Байгаалиие сахин хамгаалха Бүхэроссин обществын 50 жэлэй ой

ҮНДЭР ШАГНАЛААРАА ОМОГОРХОНОБДИ

Техническэ дэбжэлтын үе сагта байгаалиин баялигые эрдэм ухаанай үндэһөөр ашаглаха гээшэ шухалын шухала хэрэг болоно. Энээнгүйгөөр оршон тойронойнгоо арюун тунгалаг агаарые хамгаалха, материальна, биологическа, элүүр энхын талаар арад зониие хангаха асуудал шиидхэхын аргагүй бшуу. Эдэ бүхы асуудалнууд манайшье республикада хамаатай. Буряадаймнай байгаалиин баялиг хадаа манай ороной бүхы арадай баялиг болоно.

550 мянга гаран дүрбэлжэн километр талмай эзэлһэн Байгал далай байгаалиин «бүтээһэн» тунгалаг уһатай дүндаршагүй һаба гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Байгал далай байгаалиин гайхамшагта шэмэг байхаһаа гадна, ондоо орон нютагта үзэгдэдэггүй ан амитанай «музей», эрдэм, наукада, манай ороной экономикодо ехэхэн удха шанартай баялиг болоно. Дэлхэйн баялигай дээжэ Байгал далай Эхэ ороноймнай, арад зоной, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада сахигдан хамгаалагдаха ёһотой.

«Байгал шадархи байгаалиин баялигуудые зүбөөр ашаглаха ба һайн байлгаха ябадал хангахын тула шухала нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тусхай тогтоол түрэл парти, правительствын байгаалиин шэмэг—Байгалда ехэхэн анхарал хандуулдаг байһые эли тодоор гэршэлнэ. Энэ тогтоол республикымнай партийна, совет ажахын органуудай үнгэргэһэн ехэ ехэ хэмжээ ябуулгануудай эхи табижа үгөө һэн. Байгаалиие сахин хамгаалха бүлгэмэй Бурладай республиканска совет 50 жэлэйнгээ алтан ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын тулада байгаалида зэн ёһоор хандахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн байна. Бүлгэмэй районно соведүүд болон эхин эмхинүүд 1973 оной январьһаа эхилжэ байгаалиие хамгаалха, ашагтайгаар хэрэглэхэ, баялигыень арьбадхаха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Бүхы баялигаймнай дээжэ — газар дайдаяа зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ манай шухала зорилго болоно. Республикымнай колхоз, совхозууд уһа, һалхинһаа газарай хүрьһэ хамгаалха хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулна. Шаблаагүй анзаһаар газар хахалха, хүдөө ажахын ургамалнуудые зурууд болгон тусхай сеялкээр тариха, нураһан газарай хүрьһэ бүрилдүүлхэ хүдэлмэри 225 мянган гектар газарта һүүлэй хоёр жэлэй туршада республика доторнай үнгэргэгдөө.

Байгалай болон тэрээндэ шудхадаг гол мүрэнүүдэй уһанай тунгалаг байлгые хангаха гээшэ хоёрдохи зорилго болоно. Заводто хэрэглэгдэһэн уһые тогтоогдомол хэм хэмжээндэнь хүрэтэр сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдэй барилгада һомологдоһон мүнгэнэй 18 миллион түхэригые промышленна предприятинууд ашаглаһан байна. Мүнөө республика дотор уһа сэбэрлэхэ 60 гаран түхеэрэлгэ хүдэлнэ, тиихэдэ иимэ 40 түхеэрэлгэ баригдажа байна.

Байгал далай шадар ажаһуудаг бидэнэр эндэхи ой модон тухай һанаагаа зобохо ёһотойбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ модо бэлэдхэдэг бүхы предприятинуудта самсаал гаргаха шэнэ технологи хэрэглэгдэнэ. Нарин зуруудтайгаар самсаалнууд гаргагдана. Байгалда шудхадаг бүхы гол мүрэнүүдээр модо урадхуулга болюулагдаа.

Республикын ой модоной ажахынууд газарай хүрьһэнэй нуралгатай тэмсэхэ, модоной отологдоһон газарта залуу модо тариха ехэ хүдэлмэри ябуулна. 1973—1974 онуудай туршада 12.400 гектарта, колхоз, совхозуудай уһа, һалхинһаа гэмтэһэн 2.000 гектар газарта, таряалан хамгаалха зуруудай 1.500 гектарта сагдуул модон һуулгагдаа. Промышленна предприятинуудай коллективүүдэй байгаалида зэн ёһоор хандахын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанай ашаар, иимэ ехэ амжалта туйлагдаа гээшэ. ЛВРЗ-гэй, авиазаводой, Хандагатайн леспромхозой, Хяагтын аймагай «Пограничный» совхозой коллективүүдэй һайн хүдэлмэриие эндэ тэмдэглэмээр.

1968 ондо байгуулагдаһан байгаали сахин хамгаалха бүлгэмэй Захааминай аймагай эмхи байгаалиин баялигуудые хамгаалха талаар ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Мүнөө үедэ 12.623 гэшүүниие нэгэдүүлһэн 198 эхин эмхи эндэ бии гэжэ тоологдоно. Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коллективэй эхин эмхи илангаяа һайнаар хүдэлнэ. Комбинадта хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэхэ, гол горхонуудые булангиртуулгаһаа хамгаалха талаар хэмжээнүүдые абаһан байна. Энээнэй ашаар мүнөө комбинадта хэрэглэгдэһэн уһаг гүйсэд сэбэрлэгдээд, Зэдэ голдо ороно.

Нарин сэмбын, мяха-консервын комбинадуудай заводской болон фабричнa соведүүд, Буряадай модо болбосоруулгын комбинадай эхин эмхи байгаалиин баялигуудые хамгаалха, зүбөөр хэрэглэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. «Гэр байрануудай газаагуурхиие һайнаар ногооруулхын, таригдаһан ургамалай хойноһоо һайнаар харууһалхын түлөө» конкурс Октябрьска райондо жэл бүри үнгэргэгдэнэ. Иигэжэ Октябрьска район үйлсэ гудамжануудые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха уялгаяа үлүүлэн дүүргээ.

Байгаалиие сахин хамгаалха бүлгэмэй городской, районно Соведүүд партийна, совет органуудтай сугтаа город, һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгожо, ногооруулжа шадаа. 1973—1974 онуудай туршада һөөг модон, сэсэг ехээр тариглаһан байна. 50 жэлэйнгээ алтан ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсохо зуураа, байгаалида дуратайшуул бүхы дээрээ 165 мянган дүрбэлжэн метр газарта газон, сэсэрлиг, аллей тариһан, шубу[...]дые хамгаалхын тула[...] 4.000 уурхай түхеэрһэн ба[...]ха юм.

Республикымнай ажалш[...] бүлгэмэй хэмжээ ябуул[...] халуунаар дэмжэнэ. Бай[...]лиие сахин хамгаалха бүл[...]мэй гэшүүдэй тоо саг үрг[...]жэ ургажа байдаг. Орш[...] тойронойнгоо ногоон ург[...]мал, ан гүрөөл хамгаал[...] гээшэ нангин уялгамнай [...]жэ ойлгоһон хүнүүд бүлгэ[...]дэ дуратайгаар ороно.

Тиихэдэ байгаалиие с[...]хин хамгаалха Бүхэросс[...] бүлгэмэй зэргэдэ жагса[...] байгаалида дуратайшуул[...] 26 миллион отряд 50 ж[...]лэйнгээ алтан ойе амжал[...] ехэтэйгээр угтаба. Тэдэн[...]рэй байгаалиие сахин ха[...]гаалха талаар хэһэн а[...] үрэ ехэтэй ажал гүрэн т[...]рын үндэр шагнал — А[...]лай Улаан Тугай ордено[...] тэмдэглэгдэбэ. Энэ шагна[...] байгаалида дуратай бидэн[...]рые байгаали хамгаалха [...] дэлмэреэ бүри шангадха[...]емнай уялгална.

А. ГРИГОРЬЕВ,
байгаалиие сахин хамгаалха бүлгэмэй республиканска соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

ҺОНИРХОЛТОЙ ҮДЭШЭ

Һаяхан Хориин дунда һургуулиин гэр соо һурагшад болон тэдэнэй түрэлхид олоороо сугларба. Энэмнай юуб гэхэдэ, Буряадай зохёолой үндэһэ һуури табигша Хоца Намсараевай дурасхаалда зорюулагдаһан үдэшэ байба.

Уран зохёолшо Хоца Намсараев Хориин аймагта нилээд хүдэлһэн, түрүүшынгээ зүжэгүүдые тэндэ табюулжа эхилһэн байха. Тиимэһээ Хориин һургуули хадаа Хоца Намсараевай зохёохы ажалай эхинтэй нилээд холбоотой болоно бшуу.

Хоца Намсараевай зохёохы ажал тухай тобшохон мэдээсэл хэгдэбэ. Һүүлээрнь буряад хэлэн болон литературын багша Сэсэг Цыреновагай хүтэлбэри доро «Тайшаагай ташуур» гэһэн зүжэгэй хэһэг, «Тахуунай» гэжэ рассказай найруулга харуулагдаба.

Энэ үдэшэдээ һурагшад яһала һайнаар бэлдээ. Һурагшадай өөһэдынь бүтээһэн элдэб гоё зурагууд, дэбтэр, альбомууд, зохёоһон шүлэг болон рассказуудынь, арадай аман зохёолнуудые согсолһон суглуулбаринуудынь эндэ выставкэ болгогдон табигданхай.

Х. Намсараевай зохёолнуудай геройнуудые, удхаарнь бүтээгдэһэн зурагуудай авторнууд һурагшад өөһэдөө болоно.

Энэ үдэшэ дээрэ һурагшад өөһэдынгөө бэшэһэн зохёолнуудые уншажа, олониие баясуулба. Мүн түрэлхидэй нэрьемэ альга ташалган доро һурагшад буряад композиторнуудай болон арадай дуунуудые уран гоёор гүйсэдхэбэ.

Энэ концертынгээ программатайгаар һурагшад аймагай ажахынуудай отара, гүүртэнүүдтэ ошохо гэжэ шиидээ.

Иимэ үдэшэнүүдые Хориин дунда һургуулида ходо үнгэргэжэ байгаа һаа, ехэл туһатай гэжэ һанагдана.

Ц. ТОКТОХОЕВ.

Хори.

КАМЧАТКЫН ВУЛКАНУУД

КАМЧАТКА. Гал дүлэ соробхилжо байдаг эгээ томо вулканууд сооһоо Ключевской вулкан онсо шалгардаг. Тэрэ вулканай хэдэ дахин гал дүлөөр соробхилһониие нютагай зон мэдэхэ гээшэ. Ехэнхидээ вулканай оройдохи ехэ нүхэн сооһоо гал дүлэн гарадаг. Гэбэшье заримдаа вулканай хажуу талаһаа гал дүлэн соробхилдог.

Энэ жэлэй август һарада вертолёдоор ниидэхэдэ, вулканай хажуу талада, 300 метр үндэртэ хоёр нүхэн ажаглагдаһан байгаа. Вулканиие шэнжэлдэг Ключевской станциин начальник, геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат Б. В. Ивановой хүтэлбэри доро бүлэг эрдэмтэд вулканиие шэнжэлэн адаглажа эхилээ һэн. «Вулкан» гэжэ экспедици һүүлээрнь тэдэниие һэлгэбэ. Мүнөө эндэ таһалгаряагүйгөөр ажаглалга хэгдэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: вулкан һүниин сагта. Ключевской станциин начальник, геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат Б. В. Иванов (баруун гарһаа), вертолёдой командир П. И. Хрипак. Вулканиие шэнжэлэн адаглагшадай лагерь.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ЭБ НАЙРАМДАЛ БЭХИЖҮҮЛГЫН АША ТУҺАДА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Францида ошожо, Франциин Президент В. Жискар д'Эстэнгэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдынь дэлхэйн хэблэлэй гол анхаралда байһаар.

«Юманите» газетэ түрүү бэшэг соогоо иигэжэ мэдээсэнэ: «Түгэсхэлэй коммюнике ба гар табигдаһан хэлсээнүүдэй удха шанар — эдэ бүгэдэ Л. И. Брежневэй, Жискар д'Эстэнэй хоорондо Рамбуйедэ болоһон уулзалгын бүтэмжэтэй һайн, аша үрэ ехэтэй байһые элирхэйлэн харуулна. Энээндэ бидэ ехэтэ баясанабди. Оролой аша туһын үнэтэй сэнтэй, байһые ойлгодог бүхы хүнүүд, эб найрамдал хангахын ба шахардуу шанга байдал һуларуулхын түлөө зүрхэ сэдьхэлээрээ оролдодог бүхы хүнүүд бидэнэртэй хамта баясаха ёһотой». Рамбуйедэ болоһон уулзалгын дүнгүүд Советскэ Союзай аха дүү Коммунис партиин XXIV съезд дээрэ һайшаагдан абтаһан эб найрамдалта программын амжалта болоно гэжэ газетэ бэшэнэ. Франциин, Советскэ Союзай харилсаае үргэдхэхэ тэмсэлээ эсэшэ сусашагүйгөөр шангадхаха шухала.

Л. И. Брежневэй Франциин Президенттэй уулзалга дэлхэй дээрэ шухала удха шанартай хэрэг болоно гэжэ Польшын «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй һүүлшын уулзалгын дүнгүүд СССР-эй ба Франциин хоорондохи харилсаае улам үргэдхэхэ байха. Гадна, уласхоорондын аюулгүй байдал хангаха арга олгохо юм.

СССР-эй ба Франциин хоорондохи харилсаан хадаа ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондохи һайн харилсаанай гэршэ жэшээ болоно гэжэ «Жиче Варшавы» газетэ бэшэнэ.

Рамбуйедэ болоһон хөөрэлдөөнүүд бүтэмжэтэй һайн, аша үрэ ехэтэй байба гээд КПЧ-гэй ЦК-гай орган — «Руде право» газетэ тэмдэглэнэ. Эдэнэй дүнгүүд амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһоной политикада һаад тойбо татахые оролдодог хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудай буруу һүрэһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай, Франциин адли һанал бодолтой байлга шахардуу шанга байдал һуларуулха хэрэгтэ һайнаар нүлөөлхэ юм гэжэ «Вашингтон старньюс» газетэ тэмдэглэнэ. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблэөн ехэ удха шанартай байна гэжэ СССР. Франци тоолоно гээд Англиин «Файнэншл таймс» газетэ мэдээсэнэ. Тиин тэрэнэй түгэсхэлэй шатые һаяар үнгэргэхэ хэрэгтэй.

1967 ондо булимтаран эзэмдэһэн газар дээрэһээ Израилиин сэрэгүүдые гаргангүйгөөр Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые эбэй ёһоор гуримшуулжа болохогүй гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ гэжэ Египедэй МЕН агенство тэмдэглэнэ. Дүтын Зүүн зүгэй асуудалаар Женевэдэхи эблэрэлгын конференциин хүдэлмэриие һаяар һэргээхэ шухала гэжэ Советскэ Союз, Франци үшөө дахин тэмдэглээ гээд Дамаскын «Ас-Саура» газетэ бэшэнэ.

«Л. И. Брежневэй Франциин Президенттэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд шахардуу шанга байдал һуларуулгада туһа хүргэхэ хэдэ хэдэн шухала хэлсээнүүдтэ гар табилгаар дүүрээ», — гэжэ Индиин «Нэшнл геральд» газетэ түрүү бэшэг соогоо мэдээсэнэ.

(ТАСС).

БОНН

Г. ШМИДТ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА МЭДҮҮЛГЭ ХЭБЭ

ТАСС

ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидт бундестагта правительственна мэдүүлгэ хэбэ. США-гай Президент Дж. Фордтой һаяхан хэһэн хөөрэлдөөнүүд тухайдаа, ФРГ-гэй ба ГДР-эй хоорондохи харилсаан тухай, «юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай оронуудай гүрэнүүдэй, правительствануудай толгойлогшонорой Парижда болоһон зүблөөнэй дүнгүүд тухай хөөрэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй Владивостогто хэһэн хөөрэлдөөнүүдэйнгөө дүнгүүд тухай США-гай Президент дэлгэрэнгыгээр мэдээсээ һэн гэжэ ФРГ-гэй канцлер хэлэбэ. Стратегическэ добтолхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха тухай асуудалаар Владивосток шадар үгэеэ ойлголсоһониинь һайн байна гэжэ Г. Шмидт тэмдэглээ.

Вашингтондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Зүүн ба Баруун оронуудай хоорондохи харилсаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээбди гээд канцлер саашадаа мэдүүлбэ. Уласхоорондын шахардуу шанга байдал яһала һуларжа байна гэжэ тэмдэглэгдэз. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалда гол анхарал хандуулагдаһан байна.

Хоёр орондо тохёолдожо байһан экономическа, валютно-финансын түбэг бэрхэшээлнүүдые гаталан дабаха асуудалые Дж. Фордтой зүбшэн хэлсэһэн байнабди гээд Г. Шмидт мэдүүлбэ.

НЬЮ-ИОРК

КИПРТЭХИ БАЙДАЛ ТУХАЙ ООН-ой ЭЛИДХЭЛ

ТАСС

ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхайм ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ элидхэл хэхэдээ, Киптрэхи байдал тогтонижороогүй байһаар гэжэ мэдүүлбэ. Гол асуудалнуудые гуримшуулан шиидхэхэ тухай үгэеэ ойлголсоторнь энэ ехэ аюул түбэгтэй байха гэжэ тэрэ хэлээ. «Хоёр талын хөөрэлдөөнүүдые хэһэнэй ашаар энэ асуудал шиидхэгдэхэ аргатай» гээд этигэн найдажа байһанаа К. Вальдхайм мэдүүлээ.

Июлиин 15-да болоһон гүрэнэй урбалта, энээнэй һүүлээр Турциин сэрэгүүдэй арал худар добтолон оролго эндэхи байдалые шахардуу шанга болгоо һэн гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Арал дээрэ түгшүүрилтэй, шахардуу шанга байһаар гэжэ элидхэл соо хэлэгдэнэ. Үдэр бүри дунда зэргээр 27 удаа буудалдаан болодог байна.

Амгалан байдал хангахын тула Киптрэ табигдаһан ООН-ой хүсэнүүд — 4.500 хүн гурим журам сахин харана гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь тэмдэглээ. Адаглалгын 166 пост эмхидхэгдэн байгуулагдаа. ООН-ой хүсэнүүд хүн зондо ехэ туһа хүргэнэ. Киптрэ амгалан байдал хангахын тула ООН-ой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй арал дээрэ байлгые үшөө зургаа һараар, тодорхойлоо хэлэхэдэ, 1975 оной июниин 15 болотор үргэдхэхые К. Вальдхайм Аюулгүйн Соведтэ дурадхаба.

ВАШИНГТОН

Сенадай шиидхэбэри

ТАСС

США-гай вице-президентын тушаалда Нельсон Рокфеллерэй кандидатурые американ конгрессэй сенат батална. 90 түлөөлэгшэд баталһан байна. Харин долоониинь буруушаагаа. США-гай Президент Дж. Форд тэрэниие энэ тушаалда августын 20-да томилоо һэн. Тиин США-гай Конституциин үндэһөөр, тэрэнэй кандидатура конгрессэй баталалгада табигдаһан байгаа.

Н. Рокфеллерэй кандидатурые түлөөлэгшэдэй палата баталха юм.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖ

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» декабриин 10-да Москвада үнгэргэгдэһэн 34-дэхи тиражай дүнгүүд иимэ:

«Спортлото»: 11 (велоспорт), 14 (волейбол), 20 (байдарка ба каноэ), 21 (морёор урилдаанай спорт), 32 (уһа руу һүрэлгэ), 36 (слалом).

«Спортлото-2»: 3 (акробатика), 30 (далбагата спорт), 40 (туризм), 43 (фехтовани), 45 (футбол), 49 (даам).

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хурьга абалгада — түгэс бэлэдхэл» — түрүү бэшэг. «Космонавтнуудые Звёздный хотодо угтаһан тухай».

Хоёрдохи хуудаһанда. «Коллективэй нөөсэ аргануудэ» — Н. Киселёвой статья (эхин). «Хамһабариин цехүүдтэ анхарал хандуулха» — П. Дубровскаягай корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда. «Коллективэй арга нөөсэнүүд» — Н. Киселёвой статья (түгэсхэл).

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Үйлсэ, транспорт, ябган хүн». «Нэгэ асуудалаар гурбан бэшэг» — П. Авдеевэй статья. «Дружиннигууд тангариглана» — В. Боевой статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Октябрятануудта «Звездочка» гэжэ телевизионно журнал. 18.35 — Телевизионно һонин.

«Орбита». 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө, хоккейгээр уласхоорондын наадан. (СССР—Швеци) (3-дахи үе). 20.10 — «Марио дель Монакотай уулзалга». 21.45 — О. Заградник, «Соло для часов с боем» — фильм-концерт. 23.10 — Концерт. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной декабриин 13. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-00689. Заказ №